

TOULKY SRDCEM ČESKÉHO RÁJE

Vzdělávací program

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Obsah

1	Vzdělávací program a jeho pojetí	5
1.1	Základní údaje	5
1.2	Anotace programu	6
1.3	Cíl programu	6
1.4	Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu	6
1.5	Forma	7
1.6	Hodinová dotace	7
1.7	Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny	7
1.8	Metody a způsoby realizace	7
1.9	Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace	8
1.10	Materiální a technické zabezpečení	12
1.11	Plánované místo konání	12
1.12	Způsob realizace programu v období po ukončení projektu	12
1.13	Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu	13
1.14	Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití	13
2	Podrobně rozpracovaný obsah programu	15
2.1	Tematický blok č. 1 (Turnov) – počet hodin 2	15
2.1.1	Téma č. 1 (Procházka Turnovem) – 1 hodina	15
2.1.2	Téma č. 2 (Orientace ve městě) – 1 hodina	17
2.2	Tematický blok č. 2 (V expozici historie) – počet hodin 2	17
2.2.1	Téma č. 1 (Turnovské osobnosti) – 1 hodina	17
2.2.2	Téma č. 2 (Pátrej v expozici!) – 1 hodina	18
2.3	Tematický blok č. 3 (Cesta ke kořenům) – počet hodin 2	20
2.3.1	Téma č. 1 (Úvod do genealogie) – 1 hodina	20
2.3.2	Téma č. 2 (Můj rodokmen) – 1 hodina	21
2.4	Tematický blok č. 4 (Horniny a minerály Českého ráje) – počet hodin 2	21
2.4.1	Téma č. 1 (Horniny a minerály Českého ráje) – 1 hodina	22
2.4.2	Téma č. 2 (Luminiscence) – 1 hodina	23

2.5 Tematický blok č. 5 (Vytvoř si rodinný erb) – počet hodin 2	24
2.5.1 Téma č. 1 (Úvod do heraldiky) – 1 hodina	24
2.5.2 Téma č. 2 (Můj erb) – 1 hodina	25
2.6 Tematický blok č. 6 (V městské knihovně) – počet hodin 2	26
2.6.1 Téma č. 1 (Knihovny se představují) – 1 hodina	26
2.6.2 Téma č. 2 (Cesta knížky) – 1 hodina	27
2.7 Tematický blok č. 7 (Symboly Českého ráje) – počet hodin 2	28
2.7.1 Téma č. 1 (Rumcajs a Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou) – 1 hodina	29
2.7.2 Téma č. 2 (Kozákov a Trosky) – 1 hodina	30
2.8 Tematický blok č. 8 (Setkání se spisovatelem z regionu) – počet hodin 2	31
2.8.1 Téma č. 1 (Já, Finis) – 1 hodina	31
2.8.2 Téma č. 2 (Mimozemské civilizace) – 1 hodina	32
3 Metodická část	35
3.1 Metodický blok č. 1 (Turnov)	36
3.1.1 Téma č. 1 (Procházka Turnovem)	36
3.1.2 Téma č. 2 (Orientace ve městě)	37
3.2 Metodický blok č. 2 (V expozici historie)	37
3.2.1 Téma č. 1 (Turnovské osobnosti)	37
3.2.2 Téma č. 2 (Pátrej v expozici!)	38
3.3 Metodický blok č. 3 (Cesta ke kořenům)	38
3.3.1 Téma č. 1 (Úvod do genealogie)	38
3.3.2 Téma č. 2 (Můj rodokmen)	39
3.4 Metodický blok č. 4 (Horniny a minerály Českého ráje)	39
3.4.1 Téma č. 1 (V expozici geologie a mineralogie)	39
3.4.2 Téma č. 2 (Luminiscence)	40
3.5 Metodický blok č. 5 (Vytvoř si rodinný erb)	40
3.5.1 Téma č. 1 (Úvod do heraldiky)	40
3.5.2 Téma č. 2 (Můj erb)	41
3.6 Metodický blok č. 6 (V městské knihovně)	41
3.6.1 Téma č. 1 (Knihovny se představují)	41

3.6.2 Téma č. 2 (Cesta knížky)	42
3.7 Metodický blok č. 7 (Symboly Českého ráje)	42
3.7.1 Téma č. 1 (Rumcajs a Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou)	43
3.7.2 Téma č. 2 (Kozákov a Trosky)	44
3.8 Metodický blok č. 8 (Setkání se spisovatelem z regionu)	45
3.8.1 Téma č. 1 (Já, Finis)	45
3.8.2 Téma č. 2 (Mimozemské civilizace)	45
4 Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu	49
5 Příloha č. 2 – Soubor metodických materiálů	52
6 Příloha č. 3 – Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi	53
7 Příloha č. 4 - Odborné a didaktické posudky programu	53
8 Příloha č. 5 - Doklad o provedení nabídky ke zveřejnění programu	54
9 Nepovinné přílohy	55

1 Vzdělávací program a jeho pojetí

1.1 Základní údaje

Výzva	Budování kapacit pro rozvoj škol II
Název a reg. číslo projektu	Podporujeme rozvoj dětí a žáků CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008148
Název programu	Toulky srdcem Českého ráje
Název vzdělávací instituce	Vzdělávací centrum Turnov, o.p.s.
Adresa vzdělávací instituce a webová stránka	Jana Palacha 804, 511 01 Turnov
Kontaktní osoba	PaedDr. Jaroslava Dudková
Datum vzniku finální verze programu	30. 9. 2021
Číslo povinně volitelné aktivity výzvy	4
Forma programu	Prezenční
Cílová skupina	Žáci 2. stupně (6.–7. ročník)
Délka programu	16 hodin po 45 minutách
Zaměření programu (tematická oblast, obor apod.)	Paměť regionu a vytváření kulturního povědomí Poznávání tradic a kultur, uchování vztahu k vlastní identitě, kultuře, tradicím a jazyku a podpora zájmu dětí a mládeže o specifika vlastního regionu, včetně tradic a zvyků většinové společnosti i sociálních, etnických a kulturních menšin, podpora vzdělávacích projektů zaměřených na poznávání historie, tradic a kultury.
Tvůrci programu	Bc. et. Bc. Lucie Zoulová
Odborný garant programu	

	Mgr. Svatava Škodová, Ph.D.
Odborní posuzovatelé	
Specifický program pro žáky se SVP (ano x ne)	Ne

1.2 Anotace programu

Kdo by neměl srdečný vztah ke svému rodnému městu a kraji? Co už o Turnově a Českém ráji znáte? A co byste se chtěli dozvědět? V tomto kurzu si kupříkladu zlepšíte orientaci ve městě a jeho okolí, seznámíte se s významnými osobnostmi Turnovska, naučíte se rozeznávat horniny a minerály Českého ráje nebo se naučíte vytvořit svůj vlastní rodokmen. Výuka bude probíhat v Městské knihovně Antonína Marka Turnov, v Muzeu Českého ráje i v samotném „terénu“ města. Vzdělávací program je určen pro žáky druhého stupně základní školy či pro žáky víceletého gymnázia. Zaměřuje se na nadané žáky s nadstavbovým zájmem o daná regionální témata. Program lze ideálně realizovat jako zájmový kroužek, mohl by ale také inspirovat při přípravě příměstského tábora v Turnově.

1.3 Cíl programu

Cílem tohoto vzdělávacího programu je hlubší seznámení účastníků kurzu s městem Turnov a jeho okolím, které jde nad rámec znalostí, jež žáci získají v procesu formálního vzdělávání. Žáci se naučí ve městě orientovat a identifikovat významná místa, skrze genealogii a heraldiku si upevní své zakořenění v tomto regionu (tvorba rodokmenu a rodinného erbu), v expozicích Muzea Českého ráje se seznámí s významnými regionálními osobnostmi a s horninami a minerály, kterými je náš region proslulý. Dozví se, jak funguje městská knihovna coby důležitá kulturní instituce v našem městě, vyrobí si vlastní knížku, zařadí ji do fondu knihovny a naučí se v regálech vyhledávat knížky podle názvu a autora. Také se dozví nadstavbové informace ke čtyřem vybraným pojmům Českého ráje: loupežník Rumcajs, obraz Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou, Kozákov a Trosky. Na závěr kurzu se účastníci setkají se spisovatelem sci-fi příběhů pro mládež z našeho regionu, seznámí se s jednou z jeho knížek a vyslechnou si přednášku o mimozemských civilizacích.

1.4 Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu

Kompetence k učení: vzdělávací program zahrnuje různé metody práce s informacemi, jejich tříděním a zpracováním. Dále propojuje nově získané informace s předešlými zkušenostmi. Účastníci jsou povzbuzováni k formulování otázek, kterými se zeptají na to, co neumí/co by se chtěli dozvědět. Nabyté kompetence mohou účastníci kurzu využít v dalších stadiích svého procesu vzdělávání.

Kompetence k řešení problémů: v průběhu kurzu jsou účastníci při sdílení a samostatné i skupinové práci motivováni k diagnostikování chyb a nacházení nových řešení. Účastníci zformulují hypotézu na základě dostupných informací při otázkách kdo, kam, proč a jak unáší chlapce v příběhu *Já, Finis*.

Kompetence komunikativní: účastníci kurzu v textech pojmenují hlavní myšlenky, stručně je pro ostatní shrnou (kupř. vzájemné představování turnovských osobností), určí, kde jsou klíčová místa v textu (blackout poetry). Při sdíleních se účastníci kurzu vyjadřují tak, aby jim ostatní rozuměli, staví souvislé a přehledné věty a souvětí, vyhýbají se parazitujícím slovům. K vyjádření používají vlastní poznámky,

zpracovaný rodokmen či erb. Při vyjadřování účastníci uspořádají informace logicky podle časových, místních, příčinných a dějových souvislostí. Svá písemná sdělení v rámci kurzu vyjadřují uceleně a srozumitelně, připravují si a používají poznámky tak, aby je to při jejich vystoupení nerušilo. Účastníci si vzájemně naslouchají, navazují mezi sebou nové kontakty. Zauímají nesouhlasné nebo kritické stanovisko konstruktivním způsobem. Účastníci jsou podněcováni k diskuzi, srozumitelnému sdělení, vysvětlování svých myšlenek, postojů, argumentů.

Kompetence sociální a personální: během skupinové práce jsou účastníci pobízeni, aby si mezi sebou rozdělili úkol na části a přijali svou část, včetně zodpovědnosti za její plnění. V případě potřeby mohou účastníci při plnění úkolů nabídnout svou pomoc tomu, kdo ji bude potřebovat. Po skončení práce si účastníci pomáhají s uklidem pomůcek a materiálů. Zdržují se posměšků nebo opovržení nad prací druhých.

Kompetence občanská: vzdělávací program se primárně zaměřuje na rozvíjení osobního vztahu k prostoru (regionu), ve kterém účastníci kurzu žijí. Účastníci jsou v průběhu kurzu motivováni, aby názory nebo přesvědčení druhých přijímali jako možné a svůj názor předkládali také jako jeden z možných (opírají ho o argumenty). Účastníci nepoužívají násilná řešení sporů a navzájem si aktivně pomáhají. Účastníci si samostatně posoudí, zda již mají k daným tématům dostatek informací.

Kompetence pracovní: účastníci v kurzu systematicky pracují podle návodu, úkoly plní ve stanoveném termínu, pracují úsporně (šetří materiály), dodržují bezpečnostní pravidla (zvýšená pozornost v expozici luminiscence).

1.5 Forma

Prezenční forma výuky ve dvouhodinových blocích ve frekvenci jednou za týden, čtrnáct dní nebo za měsíc. Většina lekcí začíná uvedením do problému v širších souvislostech. Jako motivace slouží zpravidla otázky, které mohou žáky zaujmout. Žákům je vždy dán prostor pro vlastní vyjádření, jsou podporováni v tom, aby dokázali prezentovat svůj názor a nebáli se diskutovat. Součástí každé dvouhodinové lekce je závěrečná evaluace, při které žáci hodnotí průběh setkání.

1.6 Hodinová dotace

Vzhledem k tomu, že se jedná o neformální způsob vyučování, bude 16 × 45 minut realizováno formou dvouhodinových lekcí v délce 90 minut. Celkem tedy proběhne 8 setkání. Frekvence setkání je možné ponechat na realizátorech. Ověření proběhlo v týdenní frekvenci, je možné použít také čtrnáctidenní nebo měsíční frekvenci. V případě, že je program realizován jako součást příměstského tábora, je možné zvolit intenzivní výuku ve více 90 minutových blocích v průběhu dne.

1.7 Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny

Ideální počet účastníků je 5–10 žáků. Nižší počet účastníků vzdělávacího programu, než je běžný ve školních třídách, umožňuje lepší zapojení každého jednotlivce a také to, aby se lektor mohl věnovat každému zvlášť. Je třeba brát v potaz okolnost, že lektor žáky většinou nezná a ani účastníci se často vzájemně neznají. Tato skutečnost má své výhody (absence předsudků a zažitých vzorců chování) i nevýhody (může trvat delší čas, než budou účastníci schopni efektivně spolupracovat ve skupině i ve dvojicích a než lektor zjistí, jaké mají žáci vstupní znalosti a schopnosti).

1.8 Metody a způsoby realizace

Výklad, vzájemné učení, samostatné vyhledávání informací, samostatná i skupinová práce, prezentace výsledků samostatné/skupinové práce, přednáška, brainstorming, evokace, fixace, myšlenková mapa, pracovní listy, tajenky, práce s texty a obrázky, doplňování slov do textu, spojování popisků a obrázků, spojování pojmů a definic, hledání spojitosti mezi obrázky, kladení otázek, otázky k muzejním

expozičním, procházka, orientace v prostoru, orientace v mapě, blackout poetry, kresba na základě asociace ze jména, domýšlení příběhu, genealogický vývod a rozrod, tvorba erbů, blasonování erbů, cvičení postřehu, workshop, úkony podle instrukcí, čtenářská gramotnost: orientace ve formuláři, hledání klíčových slov.

1.9 Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace

Tematický blok (Turnov) č. 1 – počet hodin 2

V rámci úvodního tematického bloku se zorientujeme v Turnově a upozorníme na místa význačná nejen svou historickou hodnotou, ale také důležitá pro běžný život ve městě. Tematický blok začneme procházkou po městě, budeme si v mapě znamenat, kolem kterého místa procházíme a o každém místě se dozvíme základní informace. Poté své nově nabyté vědomosti využijeme a upevníme ve druhé části tematického bloku. Budeme pracovat s mapou a s kartičkami 18 významných míst, která jsme potkali během procházky.

Téma č. 1 (Procházka Turnovem) – počet hodin 1

Procházka Turnovem začíná před budovou Městské knihovny Antonína Marka v Turnově. Odtud se vydáme ulicí Skálůva směrem k Nové radnici, poté odbočíme dolů na Trávnice, dále ulicí Krajířovou okolo židovské synagogy. Pokračujeme Palackého ulicí okolo divadla a ulicí Hluboká směrem na náměstí. Zde ještě odbočíme k chrámu Narození Panny Marie, přejdeme Havlíčkovu náměstí, vydáme se zpět na náměstí Českého ráje, Mikulášskou a Děkanou ulicí projdeme k Muzeu Českého ráje a parkem se vrátíme zpět ke knihovně. Během procházky budeme upozorňovat na významné a důležité budovy, které budeme míjet, popovídáme si o původní podobě města a také o tom, jak se Turnov v průběhu staletí měnil a rozšiřoval. Naši cestu si každý zaznamená do své mapy.

Téma č. 2 (Orientace ve městě) – počet hodin 1

Po návratu z procházky se přesuneme do sálu Informačního centra pro mládež, které sídlí v suterénu Městské knihovny Antonína Marka Turnov. Zde si naši procházku rekapitulujeme a nové poznatky upevníme při skupinové práci. Každá skupina dostane sadu kartiček s fotkami dnes viděných míst. Nejprve každá skupina přiřadí ke kartičkám názvy míst, poté se za pomoci svých map pokusí místa seřadit do okruhu, který jsme procházeli. Každý z účastníků si během této hodiny založí své portfolio, do kterého si bude zakládat všechny materiály, jež během kurzu dostane k dispozici.

Tematický blok (V expozici historie) č. 2 – počet hodin 2

Druhý tematický blok vychází z předchozího bloku. K místům, která jsme minule navštívili a dozvěděli jsme se o nich základní informace, si připojíme významné osobnosti a události, jež souvisí buď s konkrétními místy či obecně s Turnovem. K tomu navštívíme expozici historie v Muzeu Českého ráje v Turnově, jejímž autorem je Mgr. David Marek. Tematický blok proběhne právě v této expozici, kde se nachází nejen potřebné informace a fotografie, ale také předměty, které nám toto téma pomohou přiblížit a ozvláštnit. Tematický blok proběhne ve spolupráci s autorem výstavy Davidem Markem.

Téma č. 1 (Turnovské osobnosti) – počet hodin 1

Na začátku tematického bloku si připomeneme zajímavá místa, se kterými jsme se již seznámili. Poté některá z těchto míst zkusíme poznat na starších fotografiích. K těmto fotografiím si poté přiřadíme krátké texty, které nám tato místa dále přiblíží. Následně si každý vybere jednu osobnost z panelů v expozici a tuto osobnost ostatním představí. Nakonec si fotky některých z těchto osobností spojíme s místy na fotografiích ze začátku hodiny.

Téma č. 2 (Pátřej v expozici!) – počet hodin 1

Ve druhé hodině tohoto bloku využijeme celou expozici historie. Účastníci kurzu dostanou pracovní list (Příloha 4.2.3), který budou samostatně vyplňovat. K vyplnění pracovního listu je třeba prozkoumat celou expozici, včetně informačních panelů, obsahu vitrín, bust, obrazů i modelu města. Nakonec pracovní list hromadně projdeme s autorem expozice a dáme prostor na případné dotazy.

Tematický blok (Cesta ke kořenům) č. 3 – počet hodin 2

Ve třetím tematickém bloku se od turnovských míst, osobností a událostí přesuneme ke vnímání Turnovska a Českého ráje jako rodného místa, jako domova. S tím souvisí i cesta k rodinným kořenům prostřednictvím genealogie. V první hodině tohoto bloku se účastníci kurzu seznámí s úvodem do této disciplíny, obeznámí se s vývojem a terminologií genealogie a naučí se rozpoznávat vývod a rozrod. Ve druhé hodině si poté vytvoří svůj vlastní rodokmen, se kterým ostatní seznámí.

Téma č. 1 (Úvod do genealogie) – počet hodin 1

Na začátku tematického bloku si představíme, co pro nás znamená domov a zkusíme to zanást do předem připraveného kružnicového grafu. Čím blíže středu, tím je pro nás tato věc důležitější. Jednou z těchto nejbližších položek bude velmi pravděpodobně rodina či jednotliví rodinní příslušníci. Od toho se přesuneme k úvodu do genealogie. Nejprve si účastníci kurzu vyplní první stránku pracovního listu: zkusí daný text doplnit slovy v rámečku – tato slova jsou pro pochopení významu a vývoje genealogie klíčová. Text si společně překontrolujeme a dovysvětlíme, stejně tak si povíme, čím se zabývají jednotlivé disciplíny, které byly v textu zmíněny. Poté si vysvětlíme základní genealogické pojmy a dozvíme se, kde najdeme informace k tvorbě vlastního rodokmenu.

Téma č. 2 (Můj rodokmen) – počet hodin 1

Druhá část bloku bude více praktická. Řekneme si, jaké genealogické značky můžeme v rámci rodokmenu používat a zkusíme na skutečných rodokmenech rozpoznat, zda jde o vývod či rozrod. Následně si každý z účastníků vytvoří svůj vlastní rodokmen (pravděpodobně formou vývodu). Ten poté představí ostatním.

Tematický blok (Horniny a minerály Českého ráje) č. 4 – počet hodin 2

Tento tematický blok bude věnován seznámení se s horninami a minerály našeho regionu. Tematický blok proběhne v expozici geologie a mineralogie v Muzeu Českého ráje v Turnově ve spolupráci s geologem a mineralogem. Tematický blok bude zahájen představením expozice s ukázkou vybraných exponátů. Poté se účastníci kurzu vydají po expozici plnit úkoly v pracovním listu (Příloha 4.4.1). Ve druhé části tematického bloku se účastníci seznámí s pojmem luminiscence (světélkování) a ve stejnojmenné expozici ve sklepení muzea se s tímto jevem seznámí pomocí pracovního listu (Příloha 4.4.2).

Téma č. 1 (V expozici geologie a mineralogie) – počet hodin 1

Nejprve si celou expozici geologie a mineralogie projdeme v doprovodu geologa. Ten nám stručně představí geologický vývoj našeho regionu a upozorní nás na vybrané zajímavosti. Poté účastníci kurzu dostanou pracovní listy, k jejichž vyplnění bude třeba několikrát projít celou expozici. Poté pracovní listy projdeme a tři nejlépe vyplněné listy budou odměněny achátem.

Téma č. 2 (Luminiscence) – počet hodin 1

Druhá hodina bloku bude i dobrodružná. Po seznámení se s pojmem luminiscence účastníci kurzu dostanou helmu a baterku a sestoupí do sklepení muzea, kde se nachází celá expozice nasvícená UV světlem, aby získali informace potřebné k vyplnění pracovního listu. Poté se nad pracovním listem opět sejdeme a překontrolujeme ho, tři nejlepší opět vyhrají achát. Nakonec geolog zodpoví případné dotazy.

Tematický blok (Vytvoř si rodinný erb) č. 5 – počet hodin 2

Tento již druhý tematický blok zaměřený na jednu z pomocných věd historických navazuje na předchozí genealogický blok. Poté, co si účastníci kurzu sestavili své rodokmeny, vytvoří nyní pro svou rodinu rodinný erb. K tomu se budou potřebovat seznámit se základy heraldiky, jejími nezbytnými pravidly, s jednotlivými částmi erbu a základními pravidly popisu erbu. Pro názornost budou tematický blok doprovázet erby regionálních šlechticů i jiné slavné erby, se kterými se v naší zemi můžeme setkat.

Téma č. 1 (Úvod do heraldiky) – 1

Téma heraldiky uvedeme převyprávěním pověsti o Bruncvíkovi a o českém znaku, povíme si o svatováclavské plamenné orlici. Poté si účastníci kurzu vyzkouší své znalosti a zkusí správně přiřadit popisky k vybraným slavným erbům. Porovnáme také český erb a erb města Turnova. Každý z účastníků dostane text o jedné části erbu, kterou představí ostatním. Přitom si příslušnou část erbu vždy ukážeme na konkrétních příkladech. Poté účastníci kurzu dostanou texty s obrázky heraldických figur a na základě nich vyplní tajenku. Vyjde jim blason, tedy heraldicky správný popis erbu.

Téma č. 2 (Můj erb) – počet hodin 1

Každý z účastníků dostane přehled o správném postupu při blasonování, který si okomentujeme. Poté si připomenou jednotlivé části erbu a žáci se pustí do vytváření vlastního rodinného erbu. Ten poté ostatním co nejsprávněji popíší a případně zdůvodní výběr tinktur a figur.

Tematický blok (V městské knihovně) č. 6 – počet hodin 2

V tomto tematickém bloku navštívíme dětské oddělení Městské knihovny Antonína Marka Turnov. Účastníci kurzu se dozvědí základní informace o naší knihovně jako regionální kulturní instituci. Dále si připomenou základní fakta o knihovnách obecně a co je jejich povinností. Porovnájí, jaké jsou rozdíly mezi knížkami, které mají doma, a těmi z knihovny. Interaktivně si poté vyrobí svou vlastní knížku, kterou si pojmenují, vyzdobí obálku, ocení ji a vyzkouší si zařazení své knížky do fondu knihovny se všemi náležitostmi. Nakonec si procvičí vyhledávání knížek ve výpůjčním prostoru skrze hru s tajenkou. Tematický blok proběhne ve spolupráci s knihovnicí.

Téma č. 1 (Knihovny se představují) – počet hodin 1

Nejprve účastníci kurzu získají základní informace o knihovnách se zaměřením na naši městskou knihovnu, včetně připomenutí osobnosti Antonína Marka. Poté si každý vezme libovolnou knížku z regálu v knihovně a společně si pojmenujeme, v čem se tyto knížky liší od knížek, které mají doma nebo které si mohou koupit v knihkupectví. Poté si účastníci vyrobí vlastní knížku, pojmenují si ji, vyzdobí si obálku, případně si napíší i anotaci a nakonec svou knížku ocení.

Téma č. 2 (Cesta knížky) – počet hodin 1

Ve druhé části bloku si účastníci kurzu vyzkouší zařazení své vyrobené knížky do fondu knihovny, včetně opatření knížek příslušnými razítky, nálepkou s čárovým kódem, nálepkou piktogramu, o jaký žánr se jedná, a zapsáním své knížky do zjednodušeného formuláře našeho knihovního systému KOHA. V rámci poslední aktivity si vytáhnou lístky se třemi knižními tituly, které musí v regálech dohledat, aby

v příslušné knížce našli část slova. Jednotlivá slova poté společně doplní do věty: *V ... se prostírá ..., ... a ..., kde ... prsty déle než jinde a kde každý kout ... radost z ... a ... oko*. Poznají, o kterém kraji tato věta vypovídá?

Tematický blok (Symboly Českého ráje) č. 7 – počet hodin 2

V předposledním tematickém bloku se budeme zabývat různorodou čtveřicí, kterou spojuje právě její neodmyslitelné sepjetí s Českým rájem. Mohli bychom jí připsat symbolický význam pro náš region, neboť mnoha lidem se v souvislosti s těmito pojmy vybaví právě Český ráj. První z těchto pojmů je slavný obraz Mikoláše Alše Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou, který je v současné době vystaven v nové expozici horolezectví Muzea Českého ráje v Turnově. Především s Jičínskem se dále pojí literární postava loupežníka Rumcajse z pera Václava Čtvrťka. Hora Kozáků není pouze přírodní dominantou, ale také je spojována s nalézáním drahých kamenů (kupříkladu v oblasti Votrubcova lomu). A konečně: kdo by neměl Český ráj neodmyslitelně spjatý se siluetou hradu Trosky, strážící přilehlý rovinatý kraj celá staletí před počátkem turismu? Cílem této dvouhodinovky není pouze tyto pojmy představit a účastníky kurzu s nimi seznámit, ale také účastníkům přiblížit vlastenecký význam těchto pojmů pro náš region.

Téma č. 1 (Rumcajs a Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou) – počet hodin 1

První hodinu tematického bloku uvedeme větou, kterou jsme se rozloučili na konci předchozí hodiny v knihovně: „*V Čechách se prostírá krajina, utěšená a líbezná, kde hnětoucí prsty Stvořitele setrvaly déle než jinde a kde každý kout prozrazuje radost z tvoření a šťastné oko*“. Již víme, že je zde líčena krajina Českého ráje. Nyní si můžeme dále říci, že touto první větou začíná pověst Eduarda Petišky Hrubá Skála, ve které píše o boji Beneše z Hrubé Skály se saským vojskem. Přes tuto pověst se dostaneme k Alšovu romantickému vyobrazení tohoto boje, k jeho monumentálnímu obrazu Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou. Ve druhé části hodiny se zaměříme na postavu loupežníka Rumcajse, připomeneme si, co o této postavě víme, pro kterou oblast našeho regionu je typická a vyzkoušíme, zda si pamatujeme i další příběhy Václava Čtvrťka.

Téma č. 2 (Kozákův a Trosky) – počet hodin 1

Dvojici pojmů z druhého tematického bloku spojuje jejich dominantní umístění v krajině Českého ráje, o níž si přečteme krátkou úvahu žáka osmé třídy. Každý z účastníků dostane pracovní list s otázkami, které se týkají Kozákova, a část textu, ve kterém se nachází odpovědi na otázky. Nejprve si žáci vyplní otázky, na něž najdou odpovědi ve své části textu. Poté se vydají za ostatními, kteří mají další části textu, a zjistí od nich zbytek správných odpovědí. Po hromadné kontrole společně zjistíme, co již víme o Troskách, případně si nějaké informace výkladem doplníme. Poté účastníci dostanou na výběr ze tří básní o Troskách a jednu z nich zpracují metodou blackout poetry.

Tematický blok (Setkání se spisovatelem z regionu) č. 8 – počet hodin 2

V posledním tematickém bloku se účastníci kurzu setkají se spisovatelem z našeho regionu, Václavem Dvořákem, který působí jako docent na Technické univerzitě v Liberci. Václav Dvořák píše sci-fi příběhy pro mládež, zatím vydal dvě knížky: *Písečníci a bludný asteroid* (2018) a *Já, Finis* (2020), která v tomto roce získala cenu Magnesia litera. Účastníci kurzu se s Václavem Dvořákem seznámí osobně a také skrze práci s textem jeho zatím poslední knihy *Já, Finis*. Ve druhé části tematického bloku si účastníci kurzu poslechnou přednášku Václava Dvořáka na téma mimozemských civilizací.

Téma č. 1 (Já, Finis) – počet hodin 1

První hodinu posledního tematického bloku zahájí Václav Dvořák svým představením, dozvíme se, jaké knížky píše, jaká je cesta k jejich napsání a vydání, co je mu inspirací. Poté nám přečte první kapitolu ze své knihy *Já, Finis*. Účastníci kurzu poté dostanou k přečtení další kapitoly a postupně si příběh navzájem převelypráví do sedmé kapitoly. Osmou poté opět přečte pan Dvořák. Na konci hodiny účastníci vymýšlí odpovědi na otázky: *Kdo, proč, kam a jak chlapce unáší?*

Téma č. 2 (Mimozemské civilizace) – počet hodin 1

Druhou hodinu začínáme hledáním odpovědi na otázky: *Kdo, proč, kam a jak chlapce unáší?* Po vyslechnutí různých nápadů autor odhalí, že tím únoscem jsou mimozemšťané. Právě o mimozemských civilizacích má poté pro účastníky kurzu přednášku. Účastníci kurzu se dozvědí pojmenování některých mimozemských druhů z jeho knížky a zkusí si podle pojmenování představit, jak by taková bytost mohla vypadat. Nakonec přijde prostor na dotazy, případně možnost získat spisovatelův autogram.

1.10 Materiální a technické zabezpečení

Účastníci kurzu si veškeré materiály zakládají v košíkách do desek. Psací a kreslicí potřeby, papíry A5, A4, A3/čtvrtky, tvrdé desky na podložení pracovních listů při práci v terénu, helma a baterka v expozici Luminiscence, plátno a projektor, veškerý materiál k realizaci programu (Soubor materiálů k realizaci programu a Soubor metodických materiálů).

1.11 Plánované místo konání

ICM Turnov (suterén Městské knihovny Antonína Marka v Turnově) nebo Vzdělávací centrum Turnov, o.p.s., případně jiná organizace neformálního vzdělávání, Muzeum Českého ráje v Turnově (expozice historie, geologie a mineralogie, Luminiscence), dětské oddělení Městské knihovny Antonína Marka v Turnově. Program je možné realizovat také ve školském prostředí.

1.12 Způsob realizace programu v období po ukončení projektu

Program je možné využít jako volnočasový kroužek. Vybrané lekce mohou být použity také v hodinách vlastivědy, zeměpisu, dějepisu, českého jazyka, přírodopisu. Lekce mohou být podkladem k vytvoření programu příměstského tábora v Turnově, případně lze v rámci příměstského tábora použít příhodné lekce zvlášť. Některé lekce mohou inspirovat i tábor konaný na území Českého ráje.

1.13 Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu

Počet realizátorů/lektorů: lektor, pracovník muzea, pracovník knihovny

Položka		Předpokládané náklady
Celkové náklady na realizátory/lektory		18 000,-
z toho	<i>Hodinová odměna pro 1 realizátora/ lektora včetně odvodů (DPP včetně přípravy)</i>	500,-
	<i>Ubytování realizátorů/lektorů</i>	0,-
	<i>Stravování a doprava realizátorů/lektorů</i>	8 000,-
Náklady na zajištění prostor		2 400,-
Ubytování, stravování a doprava účastníků		2 000,-
z toho	<i>Doprava účastníků</i>	2 000,-
	<i>Stravování a ubytování účastníků</i>	0,-
Náklady na učební texty		3 400,-
z toho	<i>Příprava, překlad, autorská práva apod.</i>	2 200,-
	<i>Rozmnožení textů – počet stran:</i>	1 200,-
Režijní náklady		20 100,-
z toho	<i>Stravné a doprava organizátorů</i>	1 500,-
	<i>Ubytování organizátorů</i>	0,-
	<i>Poštovné, telefony</i>	2 000,-
	<i>Doprava a pronájem techniky</i>	3 200,-
	<i>Propagace</i>	5 000,-
	<i>Ostatní náklady</i>	2 000,-
	<i>Odměna organizátorům</i>	6 400,-
Náklady celkem		45 900,-
Poplatek za 1 účastníka	Při předpokládaném počtu 8 účastníků.	5 738,-

1.14 Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití

www.rvp.cz, <https://vctu.cz/nabidka/projekty/rozvoj-deti-a-zaku/budovani-kapacit-pro-rozvoj-skol-ii-toulky-srdcem-ceskeho-raje>

Vzdělávací program je zveřejněn pod licencí Creative Commons ve variantě BY-SA (uvedte původ – zachovejte licenci).

Pokud není uvedeno jinak, všechny obrázky, fotografie, schémata atd. jsou autorským dílem tvůrců programu nebo pochází z volně dostupných databází bez povinnosti citace.

2 Podrobně rozpracovaný obsah programu

2.1 Tematický blok č. 1 (Turnov) – počet hodin 2

2.1.1 Téma č. 1 (Procházka Turnovem) – 1 hodina

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Procházka s výkladem, okružní procházka městem, účastníci si zaznamenávají cestu a důležitá místa do mapy.

Metody

Procházka, výklad, samostatná práce (zaznamenávání do mapy).

Pomůcky

Mapa (Příloha 4.1.1), fixy, psací potřeby, pevné desky na podložení mapy.

Podrobně rozpracovaný obsah

Jaká jsou podle tebe důležitá místa v každém městě?

Společně se nyní projdeme Turnovem. Naši cestu si zaznamenáme do mapy v Příloze 4.1.1, nezapomeň si na mapě vyznačit, kudy procházíme, a každou budovu či místo, o kterých si po cestě budeme povídat.

Procházku začínáme před budovou **Městské knihovny Antonína Marka Turnov**. Byl/a jsi někdy v knihovně? Půjčuješ si knížky? V průběhu kurzu se na dětské oddělení knihovny určitě podíváme. Víš, kdo byl Antonín Marek? Antonín Marek žil v 19. století, v době národního obrození. Byl přítelem Josefa Jungmanna a vytvořil některá česká slova, především se zabýval vědeckým názvoslovím. Věděl/a jsi, že vytvořil slova jako věda, názor, obsah či předmět?

Vedle knihovny stojí další zajímavá budova – **kostel Československé církve husitské**. Věděl/a jsi, že je to nejmladší sakrální stavba ve městě? Byl postavený ve stylu funkcionalismu a uvnitř bys našel/našla monumentální kříž z rubínového skla, který vytvořil meziválečný sklářský výtvarník Zdeněk Juna.

Nenápadná budova naproti kostelu je ve skutečnosti velice důležitá. Jedná se o zdejší **sídlo Policie České republiky!** Vzpomeneš si, jaké má Policie ČR telefonní číslo? Je dobré si ho pamatovat: 158.

Až do 20. století nebyla na místě, kde nyní stojíme, žádná zástavba. Nyní se ulicí Skálova začneme přibližovat k samotnému centru města. Po levé ruce vidíme **SUPŠ a VOŠ Turnov** neboli „špéru“. Víš, co se v téhle škole můžeš naučit? Tato škola byla slavnostně otevřena v roce 1884 jako odborná škola pro úpravu drahokamů. V této oblasti se dříve nacházely sklářské hutě. Víš, co je to huť? Ta slouží k výrobě a zpracování skla (také sklárna). Po pravé ruce máme budovu **Sokola a Městský stadion Ludvíka Daňka**. Je to původní jezdecké sportoviště, které využívali dragouni z nedalekých kasáren. A víš, kdo to byl Ludvík Daňka? Byl to československý atlet a světový rekordman v hodu diskem. Tipni si, jak daleko dokázal vrhnout diskem. 66,07 m! Za budovou ZŠ Skálova, která je nejstarší základní školou v Turnově, najdeme **Novou radnici**, ve které sídlí i městská policie. Víš, kvůli čemu mohou lidé na úřad chodit? A jaký je rozdíl mezi městskou a státní policií? Znáš telefonní číslo na městskou policii? Je to druhé důležité číslo k zapamatování: 156.

Již přicházíme k první bývalé městské bráně. Zde začíná původní město Turnov. **Svěráckou bránu** najdeme vyobrazenou na informační tabuli. Odtud projdeme po schodech dolů k budově bývalých

městských lázní, které tu za hradbami města stály již ve středověku. Na místě Votrubicova mlýna stojí dnes **Votrubicova elektrárna**. Víš, k čemu vodní elektrárna slouží? A jaké znáš další druhy elektráren?

Procházíme se na Trávnících. Co myslíš, že se tu podle názvu dlouho nacházelo? Jak se Turnov od 16. století pomalu rozšiřoval, na tomto místě začaly vznikat již kultivované louky měšťanů. Na místě bývalého dobytčího trhu stojí **budova bývalého kina**. Ve své době to bylo jedno z největších kin v Československu! Víš, kde v Turnově býval koňský trh? A kterému jinému slavnému náměstí se dříve také říkalo Koňský trh? Určitě už jsi slyšel/a pojem „Václavák“ – Václavské náměstí v Praze.

Vstupujeme do **ulice Krajiřovy**, kde dříve žili Židé. Nedávno byla v jednom ze zdejších domů objevena **židovská synagoga** z 18. století, v původně barokní budově, ale je již přestavěná. Víš, co je to synagoga? Znáš její ekvivalent pro křesťany a muslimy? Je to modlitební místo jako kostel pro křesťany či mešita pro muslimy.

Procházíme okolo **Městského divadla**. Byl jsi někdy na divadelním představení? Jak vypadá vnitřek divadel, co tam můžeme vidět? Víš, kde se nachází bývalý vchod do divadla? Přesně z opačné strany, za chvíli si ho ukážeme. V ulici Hluboká si ukážeme na **sochu Jana Nepomuckého** z roku 1726. Stojí totiž přibližně v místech bývalé Hradištské brány. Víš, kdo byl Jan Nepomucký? Je to světec, který byl svatořečen až v době baroka (roku 1729), v době Václava IV. (14. století) zemřel při výslechu na mučidlech a jeho tělo bylo svrženo do Vltavy. Podle legendy nevyzradil zpovědní tajemství královny Žofie.

Náměstí Českého ráje dominuje **mariánský sloup a kašna** z 19. století. Věděl/a jsi, že dříve se náměstí jmenovalo Masarykovo (po roce 1918) a po roce 1948 mimo jiné také náměstí Pracujících? Tipni si, od kdy se náměstí jmenuje Českého ráje. Je to od roku 1990. Napravo vidíme budovu **radnice**. Dříve ale stávala rychta na místě hotelu a restaurace Korunní princ. Podél radnice projdeme do ulice Antonína Dvořáka. Po pravé straně nás zaujme stará kamenná lavice. Napadá tě, k čemu mohla sloužit? Je to bývalá katovská lavička, jedna z dvanácti, které se nacházely po cestě na popraviště. Na tomto místě se také nacházela Jičínská brána. V našem muzeu právě probíhá výstava, která mimo jiné představí také místo bývalé turnovské šibenice.

Nebudeme scházet až ke KC Střelnice, ale projdeme na Mariánské náměstí, kterému dominuje **chrám Narození Panny Marie**, za kterým se nachází městský hřbitov. Stojí na místě dominikánského kláštera z poloviny 13. století, který byl v roce 1424 vypálen husity. V 19. století byl chrám přestavěn v novogotickém slohu podle projektu vídeňského architekta Martina Hausknechta. Projdeme kolem místa, kde stával **původní kamenářský dům** (čp. 19 z počátku 18. století). Na místě domu byla v 60. letech dvacátého století postavena obrovská budova státních telekomunikací. Víš, kde dnes stojí kopie původního domu? Ještě se kolem ní dnes projdeme. Přes Havlíčkovo náměstí projdeme k místu, kde pravděpodobně stávala poslední městská brána. Pamatuješ si, kolik Turnov míval městských bran? Byly nejspíše čtyři.

Vrátili jsme se na náměstí Českého ráje okolo **budovy pošty a klášterního kostela sv. Františka z Assisi**, který byl založen v 17. století na místě domů, které vyhořely za třicetileté války. Pošta se nachází v budově bývalého kláštera. Až někdy půjdeš dovnitř, všimni si, jak pošta uvnitř vypadá. Přepážky jsou umístěny v prostoru zastřešeného rajského dvora (tak se říká atriu, obvykle v podobě zahrady, uprostřed klášterní budovy) bývalého kláštera. Za budovou Tesca, na jejímž místě dříve bývala barokní lékárna, projdeme k nejstaršímu děkanskému **kostelu sv. Mikuláše** (poprvé zmíněn roku 1357). Tehdy k němu přilhal městský hřbitov. Kostel byl přestavěn v 18. století podle plánů Itala Antonia Canevalla, který žil v té době v Praze.

Děkanskou ulicí projdeme k **Muzeu Českého ráje** s krásnou barokní bránou. Do muzea se podíváme během příští dvouhodinovky. Už jsi někdy byl/a v muzeu? K čemu takové muzeum slouží? A kdo tam pracuje? V areálu muzea se nachází i **replika kamenářského domu**, o kterém jsme se zmínili na

Havlíčkově náměstí. Nakonec se **městským parkem** projdeme zpátky ke knihovně. Znáš nějaký jiný turnovský park? Kdybychom pokračovali dále za knihovnu, došli bychom do Rývových a Metelkových sadů.

Jaká důležitá místa jsme během procházky nenavštívili? Víš, kde je v Turnově nemocnice (třetí důležité telefonní číslo: 155 – záchranná služba), vlakové nádraží, židovský hřbitov či hvězdárna? Které důležité telefonní číslo jsme vynechali? 150 – hasiči.

2.1.2 Téma č. 2 (Orientace ve městě) – 1 hodina

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Skupinová práce v budově knihovny, účastníci kurzu si v rámci skupinové práce upevní důležitá místa ve městě a jejich názvy.

Metody

Brainstorming, práce ve skupině.

Pomůcky

Laminované karty míst (Příloha č. 4.1.2).

Podrobně rozpracovaný obsah

Jaká místa z naší procházky si vybavuješ?

Laminované kartičky z Přílohy 4.1.2 si vytiskni a rozstříhej.

Můžeš odstříhnout i názvy jednotlivých míst. Zvládneš poté názvy správně přiřadit?

Kartičky míst srovnej do okruhu naší procházky. Umísti je do okruhu podle toho, kde by se nacházely na mapě. Pomůže ti tvá mapa, do které sis zaznamenával/a během procházky. Co všechno sis o těchto místech zapamatoval/a?

Svou práci můžeš zkontrolovat podle Přílohy 5.1.1, kde najdeš, jak by měly být kartičky vyrovnané. Podařilo se?

2.2 Tematický blok č. 2 (V expozici historie) – počet hodin 2

2.2.1 Téma č. 1 (Turnovské osobnosti) – 1 hodina

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Spojování fotografií míst s relevantními texty a fotografiemi osobností. Vzájemné představení vybraných osobností z informačních panelů v expozici.

Metody

Výklad, samostatná práce, vzájemné učení.

Pomůcky

Fotografie míst a osobností (Příloha 4.2.1), krátké texty k těmto místům a osobnostem (Příloha 4.2.2).

Podrobně rozpracovaný obsah

Pamatuješ si, která místa jsme minule navštívili?

Viděli jsme Městskou knihovnu Antonína Marka Turnov, kostel Československé církve husitské, sídlo Policie České republiky, SUPŠ a VOŠ Turnov neboli „špéru“, Sokol a Městský stadion Ludvíka Daňka, Novou radnici, řekli jsme si, kde bývala Svěrácká brána a městské lázně, viděli jsme Votrubcovu elektrárnu, budovu bývalého kina, ulici Krajířova s židovskou synagogou, městské divadlo, sochu Jana Nepomuckého, náměstí Českého ráje s mariánským sloupem a kašnou z 19. století, dále jsme viděli budovu radnice, bývalou katovskou lavičku, chrám Narození Panny Marie, místo, kde stával původní kamenářský dům (čp. 19 z počátku 18. století), budovu pošty a klášterního kostela sv. Františka z Assisi, nejstarší děkanský kostel sv. Mikuláše, Muzeum Českého ráje s krásnou barokní bránou a replikou kamenářského domu. Nakonec jsme se městským parkem prošli zpátky ke knihovně.

Vybavíš si, jak tato místa vypadají a kde se nachází? Můžeš si pomoci mapou a kartičkami z minulých hodin.

Nyní se podívej na Přílohy 4.2.1 a 4.2.2. Fotografie i texty si můžeš pro snazší práci s nimi rozstříhat.

Prohlédni si fotografie v Příloze 4.2.1. Poznáváš některá z těchto míst?

Nyní se podívej na texty v Příloze 4.2.2. Zvládneš texty spojit s příslušnými fotografiemi?

V příloze 5.2.1 uvidíš, jak se nám tato mozaika dařila.

2.2.2 Téma č. 2 (Pátrej v expozici!) – 1 hodina

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Samostatná práce s pracovním listem, poté kontrola ve dvojicích (ve skupinách), nakonec hromadná kontrola a prostor pro dotazy.

Metody

Samostatné vyhledávání informací, orientace v prostoru, vzájemné učení, hromadná kontrola.

Pomůcky

Pracovní list (Příloha 4.2.3), psací potřeby, pevné desky na podložení pracovního listu.

Podrobně rozpracovaný obsah

Udělej si výlet do Muzea Českého ráje v Turnově a navštiv expozici historie.

Před tím si vytiskni Přílohu 4.2.3 – pracovní list k expozici.

Zde si můžeš přečíst něco navíc o vybraných předmětech z této expozice:

Jeden z nejvýraznějších předmětů v expozici je **cínová křtitelnice z kostela svatého Mikuláše** v Turnově. Ta byla svědkem křtů mnoha turnovských dětí. Stojí na třech nohách spárovitě končících, spájených s kotlem vousatými hlavami v panovníckých čapkách (patrně starozákonní králové). Bok

nádoby je ozdoben sedmi vypouklými postavami apoštolů, a obloučkovým vlysem nad nimi. Její víko přidržují tři hlavy s turbany. Pokud si ji dobře prohlédnete, najdete na horní i dolní obrubě pamětní nápis s letopočtem jejího vzniku. Při obrubách je na křtitelnici vyryt latinský nápis *Qui crediderit et baptisatus fuerit, saluus erit in nomine patris et filii et spiritus sancti. H[onorum] baptisteriu[m] aedificatu[m] a[nno] 1541* (Kdo se svěří a pokřtí se, zdrav bude ve jménu otce a syna a ducha svatého. Ctná křtitelnice zhotovena léta 1541). Je tedy datována rokem 1541 (číslovka 4 se psala jako půlka osmičky). Nachází se na ní rovněž třikrát se opakující značka, pravděpodobně Jana Mrkvičky z Nového Města pražského. Kostelu svatého Mikuláše v Turnově ji věnoval majitel města Jan z Vartemberka.

Další zajímavé předměty v expozici jsou kompas a australský bumerang z cest Čeňka Paclta.

Čeňek Paclt (1813–1887) je připomínán jako významný turnovský rodák, cestovatel a digger – hledač drahých kamenů. V rámci českých zemí je mu připisováno cestovatelské prvenství, kdy jako první Čech navštívil všech pět obydlených kontinentů. Zprvu objevoval krásy Evropy, aby se v roce 1846 vydal na dobrodružství za oceán. V Americe se na pět let stal vojákem, v amerických barvách se dokonce zúčastnil války s Mexikem. Později vycestoval do Austrálie, kde se věnoval lovu klokanů a hledání zlata. Většinu výtěžků z nalezeného zlata posílal do Čech – rodině, přátelům, sirotčincům či muzeím. Na svých cestách se dostal i do Indie či na Nový Zéland. Do Čech a do Turnova psával rodině a přátelům dopisy, které uchovává Muzeum Českého ráje ve svém archivu. V nich sám sebe označoval za *posledního husitu* a odsuzoval politický systém rakousko-uherské monarchie. Z politických důvodů se rovněž trvale přestěhoval do jižní Afriky, kde ve skromném stanu u řeky Vaal roce 1887 končí jeho bohatý život. Na fasádě hotelu *U Prince* na turnovském náměstí, kde se 14. července 1813 narodil, mu byla v roce 1925 odhalena pamětní deska.

Čeňek Paclt si ze svých cest přivezl množství suvenýrů, patří mezi ně i kompas se slunečními hodinami či bumerang z Austrálie, který ho, jak sám píše, málem připravil o život, když byl přepaden a okraden australskými domorodci u řeky Belyando. U piety, že atak přežil, ho pak s sebou vozil pro štěstí.

V expozici se také nachází Pečetidlo Turnova z roku 1638.

Jedná se o první dochovaný městský typář z roku 1638. Pečetní pole je lemované vavřínovým věncem s linkou na vnitřní straně. V něm je vyobrazen pozdně renesanční štít nesoucí korunovaného českého lva. Pečetidlo nese opis *SIGILLVM CIVITATIS TVRNOVIENSIS 1638*.

Pečetidla byla užívána k ověřování písemností tak jako podpis a později razítko (pečeti jsou přímými předchůdci razítek). Byl to tedy doklad, že určitá osoba – nebo v tomto případě komunita – má právní samostatnost. Pečetidlo, resp. právo disponovat vlastní pečeti, bylo za feudálního věku velkou výsadou. Město Turnov jí nepochybně mělo již ve středověku, ale z důvodu obecného nedochování písemného materiálu máme nejstarší turnovské pečeti až ze 16. století.

Po vyplnění pracovního listu si můžeš v Příloze 5.1.3 zkontrolovat, zda jsi jej vyplnil/a správně, případně si můžeš najít, co jsi nezvládl/a dohledat.

2.3 Tematický blok č. 3 (Cesta ke kořenům) – počet hodin 2

2.3.1 Téma č. 1 (Úvod do genealogie) – 1 hodina

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Vepsání lidí, míst a věcí, které se pojí s domovem do kružnic – čím blíže středu, tím důležitější daná věc je v mém vnímání domova. Okomentování vlastní kružnice ostatním. Práce s pracovním listem spojená s výkladem.

Metody

Prezentace výsledků samostatné práce, výklad, doplňování slov do textu.

Pomůcky

Připravené kružnice se zadáním (Příloha 4.3.1), pracovní list (Příloha 4.3.2), psací potřeby.

Podrobně rozpracovaný obsah

Od významných míst, osobností a událostí Turnovska se přesuneme k těm místům, osobám a dalším věcem, které jsou důležité pro tebe. Zavři nyní oči a zkus si představit, co pro tebe ztělesňuje představu domova. Která konkrétní místa, osoby, zvířata, události? Do kružnic v Příloze 4.1.6 tuto představu formuluj. Čím blíže ke středu, tím více je pro tebe daná položka důležitější, nepostradatelnější.

Prohlédni si výsledek své práce. Co všechno se nachází ve středu tvého kruhu? Velmi pravděpodobně tam bude tvá rodina. Domov, který v tomto regionu máš, ti vytváří právě rodina. A rodinou a jejími kořeny se dnes budeme zabývat.

Nejprve trocha teorie! Ke zkoumání rodinných kořenů používáme disciplínu, která se nazývá genealogie. Podívej se na Pracovní list v příloze 4.1.7 a zkus si do textu prvního cvičení doplnit vynechaná slova – najdeš je v rámečku nad textem. Ve výsledcích v Příloze 5.1.4 si můžeš zkontrolovat, zda jsi doplňoval/a správně! Nyní ses dozvěděl/a několik základních informací o genealogii a její historii. V textu se ovšem nachází i názvy několika vědeckých disciplín, které možná neznáš. Znáš některou z disciplín ve druhém cvičení? Pokud ne, podívej se do správných odpovědí. Pomocné vědy historické pomáhají historikovi při zkoumání minulosti. Další jsou třeba paleografie (nauka o písmech) či numismatika (nauka o mincích).

Několik genealogických pojmů: *pokrevenství* je vztah mezi osobami pocházejícími z jednoho předka. *Agnáti* jsou pokrevně spřízněni v mužské posloupnosti, *kognáti* v ženské. Dohledávání spřízněni v ženské posloupnosti je ale vzácné. Napadá tě proč? Žena si totiž obvykle po svatbě brala jméno svého manžela. Jejich příjmení se měnila a pro dohledání je to obtížnější než neměnná mužská příjmení.

Chtěl by sis vyzkoušet dohledat své rodinné kořeny dále do minulosti? Dnes si můžeš snadno najmout člověka, který ti rodokmen tvé rodiny vytvoří. Ale pokud bys do toho chtěl/a jít ty, můžeš začít v matrikách. Ty byly v 50. letech 20. století převezeny z far a dnes se nachází ve státních oblastních archivech. Těch máme v České republice 7. Našeho regionu se týká Státní oblastní archiv v Zámrsku (semilský okres) a Státní oblastní archiv v Litoměřicích (liberecký/jablonecký okres). Tam můžeš začít, vše lze procházet online.. Další informace k tvorbě svého rodokmenu můžeš najít i v knihách a příručkách; v naší městské knihovně najdeš kupříkladu: Josef Peterka, *Cesta k rodinným kořenům*; Blanka Lednická, *Sestavte si rodokmen. Pátráme po svých předcích*; Marie Marečková, *Příručka praktické genealogie*.

2.3.2 Téma č. 2 (Můj rodokmen) – 1 hodina

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Samostatná práce s pracovním listem a ukázkami rodokmenů, poté hromadná kontrola, tvorba vlastního rodokmenu (vývod).

Metody

Orientace v rodokmenu, genealogický vývod a rozrod, prezentace výsledků samostatné práce.

Pomůcky

Pracovní list (Příloha 4.3.2), čtvrtky či papíry A4/A2, tužky, fixy, další psací potřeby.

Podrobně rozpracovaný obsah

Pro orientaci v rodokmenu a jeho přehlednost můžeš používat symboly, které vidíš v šestém cvičení Přílohy 4.3.2. Některé z nich dozajista znáš – nahlédni do výsledků v Příloze 5.3.1 a doplň si, co nebudeš vědět. Teď se podívej na další stránku, kde najdeš dva rodokmeny: rytířů z Hedčan a Markvarticů (jejich rodokmen tu není celý, Valdštejnové žijí dodnes). Poznáš, zda jde o vývod či rozrod? U rytířů z Hedčan vidíš nahoře prvního doloženého předka Ctibora z Hedčan a následují jeho potomci, jedná se tedy o rozrod. Druhý rodokmen pro tebe možná bude náročnější na orientaci. Napovím ti, že v něm postupuješ zleva doprava. Teď už asi vidíš, že úplně vlevo máme Markvarta, poté pokračujeme jeho potomky (Záviš, Havel, Heřman), tedy jdeme z minulosti k přítomnosti. Proto se také jedná o rozrod. Víš něco o Markvarticích? Je to starý šlechtický rod, který ve středověku vlastnil mnohá území, hrady, města a kláštery v našem regionu. Věděl/a jsi, že v tomto rodě mají původ Valdštejnové, Vartenberkové, páni z Michalovic, páni ze Zvířetic a Lemberkové (možná jste se ve škole učili o Havlovi a Zdislavě z Lemberka). Jedná se o tzv. rodové větve Markvarticů.

A nyní je čas vzít si vlastní papír (A4 či A2) a vytvořit si vlastní rodokmen! Bude lépe, když vytvoříš vývod – tedy začneš od sebe a budeš postupovat z přítomnosti do minulosti. Každá generace bude mít v rodokmenu jeden řádek (pokud máš sourozence, případně bratrance či sestřenice, měli by být na řádku s tebou). Další generace jsou tví rodiče, strýcové, tety, potom prarodiče (babičky a dědečkové a jejich sourozenci), poté praparodiče a tak dále.

Je pravděpodobné, že dobře znáš pouze část svých příbuzných – proto zkus vyzpovídat rodiče či prarodiče (klidně telefonicky). Zkus nahlédnout do starších rodinných alb s fotografiemi – a můžeš zkusit požádat rodiče či prarodiče, aby prohlíželi s tebou. Také oni si nad fotkami lépe vzpomenou. Schválně k jaké generaci dokážeš svůj rodokmen dovést!

Pro inspiraci, jak může tvůj vývod, případně i rozrod vypadat, nahlédni do Přílohy 5.3.2. Klidně vytvoř originální umělecké ztvárnění svého rodokmenu – snaž se ale dodržovat pravidlo jednoho řádku pro generaci a přehledně vyznač rodiče a děti (sourozence můžeš kupříkladu spojit jednou linkou a tu připojit k lince rodičů). Jména mužů můžeš rámovat obdélníkem či čtvercem, jména žen kruhem. Klidně také vlep do rodokmenu fotografie (u koho to bude možné).

2.4 Tematický blok č. 4 (Horniny a minerály Českého ráje) – počet hodin 2

2.4.1 Téma č. 1 (V expozici geologie a mineralogie) – 1 hodina

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Výklad geologa a mineraloga Jana Bubala a seznámení se s expozicí, poté samostatná práce s pracovním listem, která prověří nejen schopnost orientace v poměrně rozsáhlé expozici, ale také to, co si účastníci zapamatovali z výkladu, a schopnost dohledávat informace.

Metody

Výklad, dohledávání informací, cvičení postřehu, orientace v prostoru.

Pomůcky

Pracovní list (Příloha 4.4.1), psací potřeby, pevné desky na podložení pracovního listu

Podrobně rozpracovaný obsah

Znáš horniny a minerály našeho kraje? V Muzeu Českého ráje najdeš expozici geologie a mineralogie, kde se můžeš dozvědět spoustu zajímavostí.

Věděl/a jsi, že geologie Českého ráje zahrnuje období více než 600 milionů let?

Naše území se ale začalo formovat do dnešní podoby až před 380 miliony lety, kdy započaly procesy variského vrásnění, které daly vzniknout horským masivům nejen u nás, ale i po celé Evropě. Na jeho konci došlo k intenzivní vulkanické činnosti, při které se vylily lávy, v jejichž dutinách a na puklinách vznikaly známé **acháty**, **jaspisy** a odrůdy křemene jako **ametyst**, **křišťál** nebo **záhněda**.

Ve druhohorách, v období zvaném křída, vniklo do vnitrozemí evropského kontinentu moře, ve kterém se usazovaly různé sedimenty, především **pískovce**. Moře, které zasahovalo i na území Českého ráje, bylo mělké a prosvětlené, tudíž bohaté na život, po němž se nám zachovaly četné zkameněliny.

Ve třetihorách se začaly na našem území projevovat procesy spojené s alpskými horotvornými procesy. Došlo k rozlámání zemské kůry a na vzniklých zlomech docházelo k sopečné činnosti. Četné zlomy rozlámaly pískovcový blok na menší díly, které snáze podléhaly zvětrávání, a tak se vytvořila **pískovcová skalní města**. Dnes už dochází pouze k jejich dalšímu zvětrávání a postupnému rozpadu.

V expozici najdeš také **drahé kameny ze všech kontinentů**. Zde jsme si ukázali nejvýznamnější zástupce drahokamů. Mezi ty nejcennější patří drahokamové odrůdy korundu – **rubín** a **safír** –, odrůdy berylu – **akvamarín** a **smaragd** –, barevné **turmalíny**, **spinely** nebo **diamant**. Nechybí ani zástupci ryzích prvků, resp. drahých kovů, jako **stříbro** a **zlato**.

Pro **region Českého ráje** jsou nejtypičtější odrůdy chalcedonu a křemene. Chalcedon je mikrokrytalický křemen a je zásadní složkou koncentricky proužkovaných **achátů** nebo pestrobarevných **jaspisů**. Mezi hojné odrůdy křemene patří bezbarvé **křišťály**, fialové **ametysty** nebo hnědé **záhnědy**. V okolí Kozákova se nachází také **olivíny**.

České granáty jsou naše nejvýznamnější drahé kameny, jejichž těžba probíhá již stovky let. Mineralogicky se český granát nazývá **pyrop** a patří do rozsáhlé skupiny granátů. Pyrop je hořečnato-

hlinitý granát a jeho temně červenou barvu způsobuje stabilní obsah oxidu chromitého okolo 2 hm. %. Těží se z rozsypů, protože dostávat granáty z horniny by bylo příliš pracné, finančně náročné a bylo by vysoké procento odpadu (poškozených, popraskaných). Momentálně se těží na dvou místech, a to v Podsedicích v Českém středohoří, kde probíhá těžba nejdéle, a v Podkrkonoší, v údolí Kalenského potoka (Dolní Olešnice). Drobnější a méně významné výskyty jsou v okolí Kolína. Běžně se granáty vyskytují ve velikostech 3–4 mm, 5–7 jsou vzácné, 7–10 mm výjimečné a nad 10 mm naprosto raritní.

Odrůdy křemene, chalcedonu a olivíny se dají sbírat z primárních nebo sekundárních nalezišť. Mezi primární naleziště patří činné lomy, doly a odkryté zářezy. **Činných lomů je v regionu hned několik.** Mezi nejvýznamnější co do objemu a krásy nálezů patří **lom Doubravice**, nacházející se nad obcí Železnice. Lom proslul nádhernými acháty tmavě červených, hnědých, žlutých a fialových barev nebo také geodami ametystu. **Lom Bezděčín** je zase známý bílo-růžovými acháty, často s ametystem nebo kalcitem. Ve **Votrubcově lomu** na **úpatí Kozákova** se v minulosti nacházely pestrobarevné jaspisy, velké acháty, ale i geody s ametystem, kalcitem a zeolity. V **lomu Smrčí a Proseč** se těží sice jen čedič na kámen, ale obsahuje krásné kousky zeleného olivínu. Mezi sekundární naleziště patří pole, náplavy vodotečí, snosy ap. Mezi sběrateli **oblíbené polní lokality** patří **Libuň, Kněžnice, Morcinov a okolí Nové a Staré Paky**, kde můžeme najít také karneoly, ale i zkřemenělá dřeva různých stromovitých přesliček a kapradřostů.

Pokud do expozice zavítáš, vezmi si pracovní list (Příloha 4.4.1) a zkus si jej vyplnit. Všechny potřebné informace v expozici najdeš! Pokud si s některou otázkou nebudeš vědět rady, podívej se do výsledků v Příloze 5.4.1.

2.4.2 Téma č. 2 (Luminiscence) – 1 hodina

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Seznámení se s pojmem luminiscence (světélkování). Samostatná práce s pracovním listem v expozici ve sklepení muzea, poté hromadná kontrola a prostor pro dotazy.

Metody

Výklad, samostatné vyhledávání informací, orientace v prostoru.

Pomůcky

Pracovní list (Příloha 4.4.2), psací potřeby, pevné desky na podložení pracovního listu, helma, baterka.

Podrobně rozpracovaný obsah

Víš, co znamená termín luminiscence? Je to světélkování!

Udělej si výlet do Muzea Českého ráje v Turnově a navštiv zdejší expozici luminiscence.

Expozice má za úkol návštěvníka seznámit přístupnou formou, doplněnou o mnoho názorných exponátů, s jevem luminiscence, tedy světélkováním, obvykle pevných nebo kapalných látek. Jevo luminiscence vzniká excitací atomů, které lze docílit odlišnými způsoby, např. působením ultrafialových paprsků, chemickou reakcí nebo zahřátím. Podle toho, čím bylo vybuzení atomů způsobeno, rozlišujeme různé druhy luminiscence, které jsou na výstavě postupně představeny.

Za použití bohatého obrazového materiálu, a především názorných předmětů se můžeš seznámit s možnostmi využití luminiscence ve vědě, lékařství i v každodenním životě. Dozvíš se, že luminiscence je všude kolem nás, nyní zejména díky světelným zdrojům založeným na svítivých diodách (LED), a také poznáš, že schopnost světélkovat mají některé minerály, živočichové, rostliny, ale i syntetické materiály nebo peníze.

Nasaď si helmu, popadni baterku a spolu s pracovním listem (Příloha 4.4.2) se ponoř do muzejního sklepení. Zvládneš zde splnit všechny úkoly? Pracovní list si podle potřeby zkontroluj ve výsledcích v Příloze 5.4.2.

2.5 Tematický blok č. 5 (Vytvoř si rodinný erb) – počet hodin 2

2.5.1 Téma č. 1 (Úvod do heraldiky) – 1 hodina

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Výklad s přečtením ukázky o počátcích českého znaku, přiřazování popisků k erbům, vzájemné seznámení s částmi erbu, seznámení s heraldickými figurami, kovy a tinkturami skrze tajenku.

Metody

Výklad, přiřazování, vzájemné učení, tajenka, hledání informací v textu.

Pomůcky

Pověst o Bruncvíkovi (Příloha 4.5.1), erby (Příloha 4.5.2), části erbu (Příloha 4.5.3), přilby, kovy, tinktury a heraldské figury (Příloha 4.5.4), tajenka (Příloha 4.5.5).

Podrobně rozpracovaný obsah

Rodokmen máš již sestavený, nyní si vytvoříš svůj vlastní rodinný erb.

K tomu budeš nejprve potřebovat některé základní znalosti o heraldice, nauce o vytváření, určování a popisování erbů.

Pojďme začít od našeho malého státního znaku. Určitě víš, že znakem Čech je stříbrný dvouocasý lev ve skoku se zlatou korunou a zbrojí na červeném poli. Znáš pověst, která se ke lvovi ve znaku váže? Je s ním spjata postava Bruncvíka. Pověst o českém znaku si v podání Eduarda Petišky můžeš přečíst v Příloze 4.5.1. Napadá tě, proč má náš lev dva ocasy? Je to proto, že tím dochází k povýšení erbovní figury mezi mytická zvířata (to se mohlo dít kupříkladu i zdvojením hlav – viz habsburská orlice). Je to zkrátka otázka prestiže.

Možná tě překvapí, že lev není naší první erbovní figurou. Tou je černá plamenná svatováclavská orlice. Víš, kdo to byl svatý Václav? Byl to první patron Čech a historicky doložený kníže z rodu Přemyslovců, který byl zavražděn roku 935 svým bratrem Boleslavem.

Náš velký státní znak ovšem netvoří pouze dvouocasý lev. Podívej se na erby v Příloze 4.5.2. Najdeš mezi nimi znaky Moravy a Slezska? Náš státní znak je čtvercový štít, v prvním a čtvrtém poli je nám již známý český lev a ve druhém modrém poli je znak Moravy: stříbrno-červeně šachovaná orlice se zlatou korunou a zbrojí. Ve třetím zlatém poli je znak Slezska: černá orlice se stříbrným perisoniem (půlkruhová páska ve tvaru půlměsíce), uprostřed s křížkem, ukončeným trojlístky, se zlatou korunou a červenou zbrojí.

Najdeš mezi dalšími erby znak Turnova? Je to vlastně ten samý erb jako náš malý státní znak. Napadá tě, jak k tomu mohlo dojít? Udělil tento znak Turnovu panovník? Kdepak, Turnov bylo poddanské město. Původ turnovského znaku je jiný. Vzpomínáš si na typář městské pečeti, který jsme viděli v muzeu v expozici historie? Právě od městské pečeti je znak Turnova odvozen. V 19. století se k vyobrazení na typáři přidaly barvy českého znaku. Lev na pečetích města ale původně není náš český lev. Když se podíváš na další erby v příloze, zjistíš, že lva měli ve znaku i Valdštejnové (a Lemberkové), což byly šlechtické rody, kterým Turnov jako poddanské město dříve patřil. Na městské pečetě byl tedy původně valdštejnský (resp. markvartický) lev, nikoliv český lev.

Pokus se nyní přiřadit zbývající šlechtické rody k jejich erbům – správné přiřazení najdeš na poslední straně přílohy. Páni z Michalovic, Vartmberkové, Valdštejnové a Valečovští z Valečova jsou šlechtické rody spjaté s naším regionem.

Podívej se na jednotlivé erby. Všimni si, že mezi nimi existuje jistá podobnost. Každý erb sestává ze striktně daných částí. Najdeš je v Příloze 4.5.3. Jednoduše řečeno, jediná povinná část erbu je **štíť**. Nad ním může být **přilbice** (helm, jeho typy najdeš v Příloze 4.5.4), která se kreslí v barvě leštěného železa, uvnitř je červená a je vždy otočena ve směru štítu. Nad přilbou může být **klenot**, který někdy kopíruje figuru na štítu, může mít ale i podobu rohů či třeba orlích křídel. K přilbě mohou být připevněná **přikryvadla** a vedle erbu mohou být **strážci či nosiči**. Pod štítem se také může objevit rodové **heslo**. Na štítu potom bývají **heraldské a obecné figury** (to jsou různá dělení štítu a zvířata, předměty, postavy z našeho prostředí). Štít vyplňují **tinkury a kovy**. Všechno najdeš popsáno v Příloze 4.5.4. Zkus si tyto materiály prostudovat a vyplň si tajenku v Příloze 4.5.5.

Erb totiž nestačí pouze vymyslet a nakreslit. Musí se i správně popsat – blasonovat.

2.5.2 Téma č. 2 (Můj erb) – 1 hodina

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Výklad k blasonování, fixace znalostí o částech erbu, tvorba vlastního rodinného erbu a jeho blason.

Metody

Výklad, připojení správných termínů k částem erbu, samostatná práce: tvorba erbu, hromadné sdílení: blason vytvořeného erbu.

Pomůcky

Pravidla blasonování a vytváření erbu (Příloha 4.5.6), části erbu (Příloha 4.5.7), čtvrtky či papíry A4, psací potřeby, tužky, fixy, pastelky.

Podrobně rozpracovaný obsah

Proces správného blasonování, popisu erbu, najdeš v Příloze 4.5.6. Nezapomínej, že se erb popisuje z pohledu jeho nositele, tedy heraldicky vpravo je z tvého pohledu vlevo (proto popisuješ zleva doprava). V této příloze najdeš i několik základních pravidel k tvoření erbu.

Pamatuješ si stále části erbu? Vyzkoušej svou paměť v Příloze 4.5.7.

A jdeme na to. Vezmi si papír A4 a psací a kreslicí potřeby. Zamysli se, jaké barvy jsou pro tvou rodinu typické, jaká figura by se k vám hodila, jaké heslo byste mohli mít? Jedno ze základních pravidel při vytváření erbu je: v jednoduchosti je krása. Všimni si, že erby starších rodů nejsou vůbec složité, až později, v tzv. úpadkovém období heraldiky, dochází k vytváření komplikovaných erbů. Zkus použít

jednu, dvě barvy, možná zkombinuj barvu a kov (nikdy barvu na barvu či kov na kov), vyber si jednu figuru, kterou budeš stylizovat – to znamená, že ji zkusíš nakreslit co nejjednodušeji; ať to bude zvíře nebo věc, představ si, že vidíš pouze siluetu, a tu překresli.

Ukaž svůj erb rodičům a popiš jim ho!

2.6 Tematický blok č. 6 (V městské knihovně) – počet hodin 2

2.6.1 Téma č. 1 (Knihovny se představují) – 1 hodina

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Beseda s knihovnicí, komparace knih z knihovny a z domácího prostředí, workshop (vymyšlení vlastního titulu, anotace, návržení obálky, ocenění).

Metody

Výklad s interaktivními prvky, komparace, workshop s výrobou vlastní knížky.

Pomůcky

Příloha 4.6.1 (vše potřebné k úvodní besedě), sešity 544 předem obalené balicím papírem (podle počtu účastníků), psací potřeby, fixy, pastelky, razítka, barevné papíry, nůžky, lepidla.

Podrobně rozpracovaný obsah

Podívej se na obrázek budovy v Příloze 4.6.1. Víš, co je to za budovu? Již během prvního tematického bloku jsme se seznámili s budovou naší městské knihovny. Do této vily se mimochodem přesunula roku 1986. Ve druhém tematickém bloku jsme se také seznámili s osobností, kterou vidíš na obrázku v této příloze. Přesně tak, je to Antonín Marek, který v Turnově roku 1820 inicioval založení čtenářské společnosti a získal 69 turnovských vlastenců pro financování zárodků budoucí knihovny. Pamatuješ si místo, kde se Antonín Marek narodil? Šli jsme kolem něj během naší první hodiny a ukázali jsme si pamětní desku na fasádě tohoto domu, kterému dnes říkáme Na Sboře (naproti nové budově radnice).

A co všechno víš o knihovnách?

Co si můžeme podle tebe v knihovnách vypůjčit?

Určitě tě napadly knížky a periodika (časopisy), ale knihovny půjčují také audioknihy, mapy, e-knihy, deskové a karetní hry. Některé také půjčují umělecké předměty (obrazy).

Také je důležité, že výpůjční služba knihoven se dělí na absenční (můžeš si knížku půjčit domů) a prezenční (musíš si ji číst přímo v knihovně), to se týká kupříkladu starších, vzácnějších knih.

Co myslíš? Jsou tyto výroky pravdivé?

- 1) Knihovna má povinnost provozovat výpůjční služby.
- 2) Čtenář chce knihu, kterou knihovna nevlastní, ale vlastní ji jiná knihovna. Povinností knihovny je mu ji obstarat.
- 3) Knihovna si musí vést seznamy budoucích prvňáčků. Prvňáčci jsou pak automaticky registrováni.
- 4) Knihovna má povinnost pořádat určitý počet přednášek a besed za rok.

5) Máš za úkol napsat referát. Knihovna má povinnost ti na tvou žádost vyhledat zdroje, ze kterých můžeš čerpat.

6) Existuje seznam knih, které musí každá knihovna vlastnit.

7) Knihovna musí čtenářům zajistit bezplatný přístup na internet.

8) Knihy, které knihovna vyřadila, musí věnovat určitým institucím jako je např. škola, dětský domov apod.

Správné odpovědi:

1) ANO – podle knihovnického zákona č. 257 z 29. června 2001; 2) ANO – jedná se o meziknihovní výpůjční službu; 3) NE – ale samozřejmě knihovna pro prvňáčky pořádá besedy a workshopy, také kupříkladu probíhá slavnostní pasování prvňáčků na čtenáře; 4) NE – ale je důležité, aby knihovna dnes veřejnosti nenabízela pouze výpůjční služby, ale pořádala kromě toho nejrůznější besedy, přednášky, autorská čtení, výstavy a workshopy; 5) ANO – možná tě to překvapí, ale je tomu tak, říká se tomu řešerše; 6) NE – ačkoliv Národní knihovna má kupříkladu povinnost vlastnit 2 výtisky každého neperiodického tisku vydaného v ČR; 7) ANO – knihovna musí čtenářům zajistit bezplatný přístup k informacím na internetu; 8) NE – vyřazené knihy u nás v knihovně dáváme především do čtenářské burzy, případně do knihobudek.

Pokud máš doma knihu z knihovny, vezmi si ji k sobě a prohlédni si ji. Nebo si zkus takovou knížku vybavit. Čím se tato knížka liší od jiných knih, které máš doma?

Nejprve si pravděpodobně povšimneš, že je knížka z knihovny **obalená**. Protože prochází mnoha rukama, je potřeba obal knížky chránit před poškozením. Na zadní straně obalu knížky, případně na zadní straně uvnitř knížky, najdeš **čárový kód**, který slouží k půjčování a vracení knihy a spojuje knihu s knihovním online systémem. Na hřbetu knihy nahoře potom najdeš **piktogram**, obrázek, který knihu rozřadí podle žánru (mrkni do Přílohy 4.6.2). Jaký žánr značí piktogram na tvé knížce?

Ještě zůstaneme u hřbetu knihy. Dole si můžeš povšimnout **barevného štítku**. Ten je jedinečný pro každou knihu – a **právě podle něj můžeš knížku v regálech knihovny najít**. Trojice písmen jsou první tři písmena z příjmení autora. Pod písmeny najdeš přírůstkové číslo. To je jedinečné pro každou knihu. Je to pořadí, ve kterém byla knížka zanesena do katalogu knihovny. Pokud je nějaká kniha vyřazena, na řadě přírůstkových čísel to nic nemění, stále se přičítá. Každá knihovna si vede vlastní přírůstkový seznam.

Když knížku otevřeš na stránce, kde se nachází ISBN (International Standard Book Number – slouží mezinárodně k jednoznačnému označení knižních vydání), objevíš **razítko knihovny** s názvem knihovny a přírůstkovým číslem. Zalistuj na stránku 17 a objevíš menší razítko knihovny, kde je pouze její název. Podle těchto pravidel si knihovny razítka označují své knihy.

To jsou tedy hlavní rozdíly mezi oběma knížkami. A teď nastal čas vyrobit si vlastní knížku!

Vezmi si sešit, ideálně 544 a obal si ho papírem – kupříkladu balícím. Vymysli pro svou knížku název, můžeš se uvést jako autor, nebo si autora také vymysli. Několik vět, o čem tato knížka bude, napiš na zadní stranu obalu – to je tzv. anotace. A pro svou knížku navrhni obálku. Použij psací a kreslicí potřeby, které máš doma, klidně si vezmi k ruce třeba i tiskátka, samolepky, barevný papír a lepidlo. Až budeš s obalem knihy hotový/á, odhadni její cenu a napiš si ji tužkou zezadu knížky (pokud máte doma štítky, klidně použij). S knížkou budeme dál pracovat v příští hodině.

2.6.2 Téma č. 2 (Cesta knížky) – 1 hodina

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Workshop (zařazení vyrobené knihy do fondu knihovny), hra s tajenkou, samostatné dohledávání knih podle titulu, složení výsledného slova z nalezených slabik a společné doplnění slov do věty.

Metody

Workshop, úkony podle instrukcí, čtenářská gramotnost – orientace ve formuláři, samostatná práce: orientace v knihovně vyhledáváním zadaných titulů, skládání slov z nalezených slabik, spolupráce: doplňování slov do věty.

Pomůcky

Razítka knihovny, nálepky s čárovými kódy, nálepky piktogramů, papír s větou k doplnění slov, slova rozdělená do slabik a předem vložená do vybraných knih.

Podrobně rozpracovaný obsah

Ted', když máme vytvořenou knížku, ji zařadíme do fondu knihovny. Vyzkoušíš si práci knihovníka a katalogizátora. Nejprve knížku opatří všemi náležitostmi, které jsi vypožadoval minulou hodinu. Vzpomeň si na všechny?

Ze zadu knížky nalep **čárový kód** (Příloha 4.6.3). Na hřbet knížky nahoru nalep příslušný **piktogram**, který tvou knížku vystihuje, někdy mohou být piktogramy i dva, pokud se nemůžeš rozhodnout (Příloha 4.6.2). Na dolní část hřbetu knihy nalep **barevný štítek**, který bude obsahovat: první 3 písmena z příjmení autora knihy a pod nimi vymyšlené přírůstkové číslo, to je jen na tobě. Barvu na štítek vybírej podle věku vhodného ke čtení knížky takto: žlutá (děti do šesti let), zelená (do deseti let), červená (do třinácti let), okrová (do patnácti let). Je to samozřejmě pouze orientační. Ještě máme modrou barvu, která označuje naučnou literaturu, ale tvá knížka bude nejspíše patřit k beletrii. A už zbývají pouze **razítka**. Na jednu z prvních stran natiskni větší razítko knihovny s prostorem na přírůstkové číslo a na stranu 17 natiskni menší razítko knihovny. Razítka ti na požádání v knihovně jistě půjčí, případně si razítko nakresli, nebo použij jiné vlastní tiskátko. Svou knížku si můžeš i obalit a používat jako deníček, školní sešit, nebo můžeš svou vymyšlenou knížku zkusit opravdu napsat. Máme téměř hotovo.

Zbývá už jen vyplnit záznam o knížce do přírůstkového katalogu. Jeho zjednodušenou verzi najdeš v Příloze 4.6.4. Zvládneš kolonky vyplnit? Položky jsou většinou srozumitelně popsány – Typ obsahu je *knih*, v Poznámce o užitelském určení napiš *doporučený věk čtenáře knížky*. Sigla vlastníka jednotky si můžeš vymyslet. Ted' je tvá knížka součástí knihovny!

Podívej se na větu v Příloze 4.6.6. Slova, která jsou k doplnění do této věty, najdeš v Příloze 4.6.5. Který kraj podle tebe tato věta líčí?

Asi tě hned napadlo, že jde o Český ráj. A právě Českým rájem a jeho symboly se budeme zabývat příští dvě hodiny.

2.7 Tematický blok č. 7 (Symboly Českého ráje) – počet hodin 2

2.7.1 Téma č. 1 (Rumcajs a Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou) – 1 hodina

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Vyložení pověsti o Beneši Heřmanovi, případné přečtení ukázky, výkladové a vizuální seznámení s obrazem Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou, následně samostatná práce: pracovní list Příloha 4.7.26 (tajenka, práce s obrázky). Nakonec kladení otázek k postavě Rumcajse.

Metody

Výklad, tajenka, práce s obrázky – hledání spojitosti, kladení otázek – 4 rohy.

Pomůcky

Psací potřeby, papíry, Eduard Petiška: *Čtení o hradech zámcích a městech* (s. 89–91, Příloha 4.7.2), obrázek Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou (Příloha 4.7.1), pracovní list (Příloha 4.7.3).

Podrobně rozpracovaný obsah

Vzpomínáš si, kterou větou jsme se loučili na konci minulé hodiny? „*V Čechách se prostírá krajina, utěšená a líbezná, kde hnětoucí prsty Stvořitele setrvaly déle než jinde a kde každý kout prozrazuje radost z tvoření a šťastné oko.*“ Již víme, že je takto líčena krajina Českého ráje. Autor tohoto líčení je Eduard Petiška. Jedná se o první větu Petiškovy pověsti Hrubá Skála, která vypráví o porážce Sasů u tohoto hradu. Vojsku, které Sasy porazilo, velel podle pověsti pán Hrubé Skály Beneš Heřmanov (to zvláštní druhé jméno znamená, že jeho otec se jmenoval Heřman). Celou Petiškovu pověst si můžeš přečíst v jeho knize *Čtení o hradech, zámcích a městech* (s. 89–91; Příloha 4.7.2).

Příběh o porážce Sasů najdeme již v *Rukopisu královédvorském* v epické básni *Beneš Heřmanov*. Tato báseň inspirovala významného českého malíře Mikoláše Alše k namalování obrovského obrazu (10 × 8,5 m), který pojmenoval **Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou**. Toto obrovské plátno dnes můžeme nalézt v našem Muzeu Českého ráje v nové expozici horolezectví. Obraz si můžeš prohlédnout v Příloze 4.7.1). Děj básně se měl odehrát v době vlády Přemysla Otakara I. (tedy na počátku 13. století). *Rukopis královédvorský* a jeho souputník *Rukopis zelenohorský* jsou však falsifikáty, které vznikly v době národního obrození s cílem doložit starobylé kořeny českého písemnictví. Přestože se jedná o falsa, jen díky nim vzniklo v 19. století mnoho významných děl, která byla *Rukopisy* inspirována – včetně Alšových Sasíků. Představ si, že dodnes existuje Česká společnost rukopisná, která se dosud nevzdává možnosti, že jsou Rukopisy pravé či že vznikly dříve než v 19. století.

Než půjdeme dál, vezmi si pracovní list (Příloha 4.7.3) a vylušti si tajenku v prvním cvičení. Všechny odpovědi bys měl/a snadno dohledat v materiálech z minulých hodin (případně se podívej do výsledků). Přijdeš na to, co mají postavy ve druhém cvičení společného?

Možná jsi přišel/přišla na to, že se jedná o postavy z Večerníčků. To ale není jediná věc, která postavy spojuje. Všechny mají totiž stejného autora – Václava Čtvrťka. To je také autor postavy loupežníka Rumcajse, který ti vyšel v tajence. Postavy ale mají rozdílné ilustrátory. Rumcajse kupříkladu ilustroval Radek Pilař. **Loupežník Rumcajs** je spojován s tzv. jižní bránou Českého ráje – Jičínem. Vzpomeň si proč?

Vezmi si papír a tužku a napiš si tato tázací slova: Kdo, Kde, Proč, S kým. Ke každému tázacímu slovu zkus vymyslet alespoň jednu otázku, která se s loupežníkem Rumcajsem pojí. (Pro inspiraci můžeš

nahlédnout do Přílohy 5.7.2). Zvládneš si na své otázky odpovědět? Knížky Václava Čtvrťka *Rumcajs*, *Manka*, *Cipísek* najdeš pro připomenutí i ve zdejší knihovně!

2.7.2 Téma č. 2 (Kozákov a Trosky) – 1 hodina

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Výklad, samostatná i hromadná práce s textem, hledání odpovědí na otázky k textu, blackout poetry.

Metody

Hledání informací v textu, vzájemné učení, hledání klíčových slov, blackout poetry.

Pomůcky

Úvaha Štěpána Bakeše (Příloha 4.7.4), pracovní list (Příloha 4.7.5), psací potřeby, černý fix, vybrané básně o Troskách (Příloha 4.7.7).

Podrobně rozpracovaný obsah

Je Český ráj krajem tvého srdce? Nejprve si můžeš přečíst krátkou úvahu na toto téma, kterou napsal žák osmé třídy ZŠ Žižkova v Turnově (Příloha 4.7.4). V úvaze zaznělo hned několik míst, která jsou pro Český ráj typická – a mezi nimi i Kozákov a Trosky, jimiž se budeme tuto hodinu zabývat.

Určitě už jsi o hoře **Kozákov** slyšel/a, možná jsi ji i navštívil/a. Co si o Kozákovu pamatuješ? Vezmi si Přílohu 4.7.5 a přečti si o Kozákově a Votrubicově lomu několik odstavců. Zvládneš poté odpovědět na otázky k textu? Svě odpovědi si můžeš zkontrolovat ve výsledcích na poslední straně přílohy.

Podívej se znovu na obraz Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou (Příloha 4.7.1). Poznáváš nezaměnitelnou siluetu hradu v pozadí? Co všechno o něm víš?

Hrad Trosky založil Čeněk z Vartemberka ve druhé polovině 14. století.

Věže Trosek jsou umístěné na vrcholech dvou čedičových skal. Na menší, robustnější skále byla postavena věž Baba, na vyšší a štíhlejší skále věž Panna. Názvy věží provází několik pověstí. Podle jedné z nich věže pojmenovali husité, kteří hrad dobývali v roce 1424. Západní věž se údajně vzdala a pro její zbabělost ji nazvali Babou, zatímco věž, která se nevzdala a hrad ubránila, dostala název Panna. Podle jiné pověsti jsou věže pojmenované po babičce Markétě a její vnučce Barboře z rodu pánů z Bergova. Prý se spolu pořád hádaly a dělaly si naschvály, takže každá raději bydlela v jiné věži. Paní Barbora ale z věže skočila, když se dozvěděla o smrti svého snoubence, a paní Markéta prý krátce poté zemřela žalem. Pod Troskami se také údajně nachází podzemní chodby, jež by měly ukrývat opatovický poklad. Víš, kdo pověst o opatovickém pokladu zapracoval do svých pověstí? Najdeš ji ve *Starých pověstech Českých* Aloise Jiráska.

Pokud se chceš o Troskách dozvědět více, podívej se do Přílohy 4.7.6.

Ted' se podívej do Přílohy 4.7.7. Najdeš tam trojici básní inspirovanou právě Troskami a krajinou v jejich okolí od regionálního básníka Jaroslava Podobského. Básně jsou vybrány z jeho sbírky *Básně na Trosky*, kterou si můžeš přečíst v naší knihovně. Básně si přečti a vyber si jednu z nich. Přečti si báseň znovu a zamysli se, která slova jsou v této básni pro její vyznění důležitá. Slova si můžeš vybrat také tak, aby z nich bylo možné poskládat souvislou větu, která báseň shrne, nebo do básně přidá další sdělení. Případně můžeš ze slov vytvořit i vlastní sdělení, které nebude mít s textem básně souvislost. Vezmi si černý fix a text okolo svých vybraných slov začerni, aby tvá slova na první pohled vynikla. Začerněnému prostoru můžeš dát i podobu obrázku, který bude mít s textem souvislost. Co takhle silueta Trosek?

Pro inspiraci se můžeš podívat do Přílohy 5.7.4, kde najdeš ukázky blackout poetry, kterou vytvářeli žáci osmé třídy ZŠ Skálova v Turnově. Můžeš také zkusit na Trosky napsat vlastní báseň!

2.8 Tematický blok č. 8 (Setkání se spisovatelem z regionu) – počet hodin 2

2.8.1 Téma č. 1 (Já, Finis) – 1 hodina

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Seznámení se s autorem Václavem Dvořákem, následně poslech první kapitoly knihy *Já, Finis* a přečtení jedné vybrané kapitoly ostatním.

Metody

Výklad, práce s textem, přečtení příběhu.

Pomůcky

Psací potřeby, text prvních deseti kapitol z knihy *Já, Finis* (Příloha 4.1.31).

Podrobně rozpracovaný obsah

Poslední tematický blok si zpestříme setkáním s Václavem Dvořákem, autorem sci-fi příběhů, který pochází z našeho regionu. Je docentem na Technické univerzitě v Liberci a v současné době má vydané dvě knížky: *Písečníci a bludný asteroid* (2018) a *Já, Finis* (2020), která v tomto roce získala cenu Magnesia litera. Chceš se o něm dozvědět více? Přečti si, co o sobě napsal sám autor:

„Jmenuji se Václav Dvořák a píšu a vydávám knihy pro děti a mládež.

Různé příběhy píšu již od svého dětství. Nejdříve to byly převážně komiksy, které jsem nejen psal, ale také maloval a spolužák je vydával v našem třídním časopise. Později jsem přešel na povídky a potom dlouhou dobu nic. Až v dospělosti, když jsem měl své vlastní děti, jsem se k psaní vrátil. Vlastně jsem si psaní jen chtěl zkusit. Měl jsem v hlavě příběh, který mi nedal spát, a psaní jsem docela dlouho odkládal, protože jsem věděl, jak dlouho taková věc zabere.

Mým prvním románem byli *Písečníci a bludný asteroid*, který jsem psal pět let. Je to vesmírné sci-fi pro děti a mládež, což je docela neobvyklá kombinace. Jak vznikla? Jsem technik a tak docela tíhnu ke sci-fi, navíc mám rád vesmír a také mám vlastní děti, takže jsem všechno spojil dohromady. Proč mi psaní trvalo pět let? Jak už jsem říkal, ze začátku jsem si chtěl psaní jen zkusit. Jak jsem se do psaní postupně dostával, zjistil jsem, že mi to vůbec nejde. Začal jsem se učit – studovat knihy o tom, jak fungují příběhy, jak vše správně vymyslet. Příběh *Písečníků* je navíc docela dlouhý a já ho donekonečna přepisoval, dokud jsem neměl pocit, že lepší už to nebude.

Doma jsem své psaní tajil, dokud mě neodhalila manželka. Začátek se jí líbil a tak jsme se dohodli, že o něm dětem neřekneme. Hodlal jsem ho svým klukům číst a sledovat jejich autentické reakce na dílo neznámého autora „z internetu“. Byli nadšení a já byl rozhodnutý své dílo nabídnout nakladatelům. Hned ten druhý, kterého jsem oslovil, chtěl *Písečníky* vydat, jenže spolupráce nakonec nedopadla. Nelíbily se mi podmínky, nedávaly mi smysl. Chtěl jsem mít vše pod kontrolou – nejen text – nakladatel chtěl měnit třeba jména hlavních postav, ale především další osud svých knih. Podvědomě jsem zkrátka směřoval k tomu, že si své knihy budu vydávat sám.

Byla to těžká cesta. Když před třemi lety můj první román *Písečníci a bludný asteroid* vyšel (2018), měl jsem mlhavou představu o tom, kam se vydávám. Věděl jsem jen, že cíl – dostat *Písečníky* ke čtenářům

– jsem si rozhodnutím vydat knihu sám pěkně zkomplikoval. Ale nemohl jsem jinak, vydání přes nakladatelství mi od počátku nedávalo smysl. „Knihy vydané samonákladem zapadnou,“ říkali zkušenější, ale já byl rozhodnutý uspět a ukázat, že to neplatí. Neviděl jsem totiž rozdíl mezi tím, co jsem pro svoji knihu udělal já a co dělají běžní nakladatelé. Vždyť i já jsem hledal a našel skvělé spolupracovníky – zkušenou redaktorku knih pro mládež Šárku Krejčovou, ilustrátora dětských knížek a časopisů Jakuba Cenkla, grafika a designera Jana Herynka, tedy profesionály, kteří se svojí prací žijí na „volné noze“.

Jenže ono známé „dobrá kniha si své čtenáře najde sama“ bohužel neplatí. Sebelepší knížka bez té správné značky a bez péče skvělých marketérů rychle zapadne. Prodal jsem sice pár set výtisků Písečníků pomocí projektu na Startovači, ale brzy po vydání přišlo vystřízlivění. Přes nadšené ohlasy byly prodeje v distribuci hubené a daleko za mým očekáváním. Nezbylo než se učit a hledat cesty, jak svoji první knihu ke čtenářům dostat. Těch cest jsem vyzkoušel bezpočet a na každé jsem narážel na předsudky vůči samonákladu. Pochopil jsem, že jednu chybu jsem se svojí knihou přece jen udělal. Na rozdíl od jiných samonakladatelů jsem se neschoval za cizí jméno, ale Písečníky vydal pod svým. Byla to doslova sebevražedná mise, ale couvnout jsem nemínil. Výsledek se brzy dostavil. Písečníci se prodávali dál, získali cenu Kniha roku Libereckého kraje a později se dostali do prestižního výběru Nejlepší knihy dětem.

Od té doby uběhly další dva roky a já vydal svoji druhou knihu *Já, Finis* (2020). Je to příběh, jenž mě napadl ve snu. Zdálo se mi totiž, že mi zmizely děti. Když jsem se probudil a oddechl si, že vše byla jen noční můra, uvědomil jsem si, že mizející děti jsou docela zajímavým námětem na příběh. A tak jsem začal domýšlet, kdo by děti unášel, jak, kam a hlavně proč – motivace je totiž vždy to nejdůležitější. Postupně vykryštovalo, že mizet budou jen kluci a už od začátku jsem věděl, že to bude příběh o klukovi, který se vydá zachránit svého mladšího sourozence. Ještě dodám, že za knížku *Já, Finis* jsem před pár týdny získal Kosmas cenu čtenářů Magnesia Litera.“

Nyní si vezmi Přílohu 4.8.1 a přečti si prvních deset kapitol z knížky *Já, Finis*. Napadá tě, *kdo, proč, kam a jak chlapce unáší?*

2.8.2 Téma č. 2 (Mimozemské civilizace) – 1 hodina

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Přednáška, originální kresba/popis podle jména postavy.

Metody

Domýšlení příběhu, výklad, asociace.

Pomůcky

Psací potřeby, fixy, pastelky, papíry, plátno a projektor.

Podrobně rozpracovaný obsah

Přišel/přišla jsi na odpovědi na otázky, kterými jsme se rozloučili poslední hodinu? *Kdo, proč, kam a jak chlapce unáší?*

Možná tě nepřekvapí, že chlapce unáší mimozemská bytost. Proč, kam a jak je unáší, to se dozvíš v knížce *Já, Finis*, kterou si můžeš půjčit v naší knihovně.

Pokud tě mimozemské civilizace zajímají, dozvíš se o nich více v textu přednášky Václava Dvořáka na toto téma:

„Přednáška o mimozemských civilizacích

Otázka, která už od nedávna trápí lidstvo, je: „Jsme ve vesmíru sami?“ Kromě krátkých odpovědí ANO/NE se pokusil odpovědět americký astronom Carl Sagan (1934–1996): „*Pokud ano, bylo by to neskutečné plýtvání místem.*“

Jak to myslel? Ve vesmíru je sto triliard hvězd, neboli 10^{23} , neboli číslo s jedničkou na začátku a třidvaceti nulami. Podle některých údajů je ve viditelném vesmíru, tedy v té jeho části, kterou skutečně vidíme, více hvězd než zrněk písku na Zemi.

Toto přirovnání sice trochu pokulhává (písečných zrněk je přeci jen více), ale dává nám krásnou představu o tom, jak bychom se v případě, že jsme skutečně sami ve vesmíru, měli dívat na naši sluneční soustavu. Bylo by to stejné jako stát uprostřed Sahary a hledat jedno jediné speciální zrnek písku. Je to nepředstavitelné.

Americký astronom Frank Drake (* 1930) se s představou jedinečnosti Země nedokázal smířit a pokusil se odpovědět na otázku, kolik komunikaceschopných civilizací existuje v naší galaxii. Vyšel z počtu hvězd (tři sta miliard) v naší galaxii Mléčná dráha. Spočítal počet planet s tekoucí vodou, pravděpodobnost vzniku života v ní a došel k číslu jednoho miliónu civilizací, které by měly být schopny komunikace na dálku jen v naší galaxii!

Vyvstává tedy otázka, kterou si okamžitě položil italský fyzik Enrico Fermi (1901–1954): „*Kde jsou všichni?*“ – tzv. Fermiho paradox...

Problémem je, že civilizace, i kdyby jich byl jeden milion, jsou od sebe docela daleko – v průměru tři sta světelných let. To znamená, že při vyslání signálu bude v průměru trvat šest set let, než se vrátí odpověď.

Pokusme si to představit: Pokud by, čistě hypoteticky, takový signál vyslal Jan Žižka v roce 1420, k mimozemšťanům by doletěl až v roce 1720. To už u nás nebyli husité, ale Habsburkové, konkrétně Karel VI. Cizí civilizace vrací signál zpět a ten přichází na Zemi až v roce 2020, kdy už máme úplně jiné starosti než husité.

Civilizace jsou zkrátka od sebe vzdálené nejen prostorově, ale hlavně časově. Civilizace na různých stupních spolu také budou komunikovat jinými prostředky – například pravěká „civilizace“ si těžko bude rozumět s lidskou civilizací za několik tisíc let, bude-li na Zemi nějaká.

Dostáváme se k otázce, jak měřit vyspělost civilizací. Pokusil se odpovědět sovětský astrofyzik Nikolaj Semjonovič Kardašov (1932–2019), který na základě zjištění, že celosvětová spotřeba energie roste o cca 4 % ročně, sestavil tzv. Kardašovu škálu.

Např. Římská říše (do 4. století n. l.), „civilizace na stupni 0,25 Kardašovy škály“, měla spotřebu 100 MW, což je pro hrubou představu přibližně deset tisíc nepřetržitě hořících táborových ohňů.

Tisíckrát větší spotřebu energie měl svět v době průmyslové revoluce (18. a 19. století), který byl na stupni 0,5. 100 GW je – opět jen pro představu – asi sto tisíc parních lokomotiv jedoucích nepřetržitě na plný výkon.

Dnešní svět (na stupni 0,72) spotřebovává ještě 100krát více energie a my už víme, jaké to způsobuje problémy naší planetě. Je to výkon odpovídající asi 5000 temelínských elektráren.

4000krát více energie bude mít naše civilizace na stupni jedna, k čemuž by mělo dojít okolo roku 2200. Stupeň jedna znamená, že civilizace využívá stejné energie, jako je ta, která na planetu dopadá ze Slunce. Z toho vidíme, jak velký potenciál má sluneční energie – stačí nám zachytit jen jeden díl ze čtyř tisíc, které na Zemi dopadají, abychom uspokojili naši dnešní spotřebu energie.

Deset miliardkrát více energie bude mít civilizace na stupni dva. Civilizace schopná zachytit a využít veškerou energii své domovské hvězdy. Udělá to třeba pomocí tzv. Dysonovy sféry, hypotetické konstrukce okolo celé hvězdy. Civilizace Země by se na tento stupeň mohla dostat okolo roku 5200.

Sto miliardkrát více by měla mít civilizace na stupni tři. Civilizace schopná využít veškeré energie své domovské galaxie. Taková civilizace by ovšem musela být schopná cestovat rychleji než světlo.

Otázka: Jak by vypadalo střetnutí civilizací na stupni 0,72 (té naší) s civilizací nad stupněm 2? Jak si takový rozdíl představit? Pokud bychom ke stupni 2 postavili člověka, pak stupeň 0,72 odpovídá jednobuněčnému organismu.

Jinými slovy – opravdu hodně rozvinutá civilizace se na nás bude dívat jako na bakterie. Budou nás jen pozorovat jako E.T.? Nebo honit pro zábavu jako predátoři? Nebo jíst jako vetřelci? Či s námi budou chtít obchodovat? I na tyto otázky odpovídá můj druhý román *Já, Finis*.

Vezmi si papír a tužku, fixy či pastelky. V knížce *Já, Finis* se setkáme hned s několika druhy mimozemských bytostí. Hrdinové v knížce si je pojmenují podle sebe, protože jejich skutečné názvy neznají. Jak podle tebe vypadá: *stonožák*, *paleoptera*, *Bublina* či *pteroďák*? Nad pojmenováními se zamysli a zkus tyto bytosti nakreslit, pokud nerad/a kreslíš, napiš jejich popis. Své výtvary můžeš porovnat s ilustracemi Jakuba Cenkla v knížce *Já, Finis*, kterou najdeš v naší turnovské knihovně.

3 Metodická část

Tento vzdělávací program je zaměřen na nadané žáky s nadstavbovým zájmem o daná regionální témata. Kompletní program sestává z osmi tematických celků, které jsou vždy rozdělené do dvou hodin, jež by na sebe měly ideálně navazovat jako dvouhodinová lekce. Polovina těchto tematických celků je připravena ve spolupráci s odborníky na danou problematiku, polovinu tematických bloků vede lektor sám. Vzhledem k těmto samostatně lektorovaným hodinám doporučuji, aby byl lektor obeznámený alespoň se základy pomocných věd historických, výhodou je historické či archivářské vzdělání. Metodicky by program měl být nicméně připraven pro realizaci lektorem s maturitním vzděláním a zkušeností s lektorováním v rámci neformálního vzdělávání.

Během přípravy na jednotlivé tematické bloky si vždy projděte níže zpracovanou metodiku k dané lekci. Najdete zde konkrétní doporučení, doporučenou časovou dotaci jednotlivých aktivit, další náměty a postřehy. Bude dobré projít si ke každému tematickému bloku i podrobně rozpracované obsahy lekcí, které najdete výše v tomto dokumentu. V nich najdete další inspiraci a faktografii k daným tématům.

Veškeré pracovní listy a další materiály k samotné realizaci lekcí najdete v dokumentu Soubor materiálů k realizaci programu. Výsledky pracovních listů a další materiály pro vaši inspiraci či ilustraci metodických pokynů najdete v dokumentu Soubor metodických materiálů. Zde najdete také nástroje k evaluaci lekcí v podobě průběžného (Příloha 5.9.1) a závěrečného dotazníku (Příloha 5.9.2).

Všechny lekce jsou koncipovány tak, aby byl jejich obsah bohatý a průběh různorodý. Abyste stihli všechno dle základního plánu, je třeba vést lekce svižně (navíc v metodice najdete i další nápady mimo hlavní plán průběhu lekce). Velmi bude záležet na skupině, jaká se vám sejde. Při ověřování programu se sešla velmi schopná skupina, která zvládala držet rychlejší tempo, takže jsme základní plán lekcí téměř vždy zvládali. Klidně si ale program lekcí zestručněte podle své potřeby a podle potřeb účastníků kurzu.

Velmi obsáhlé možnosti jsou především u tematických bloků 1, 5 a 7.

V rámci prvního tematického bloku doporučuji během procházky vynechat cestu k chrámu Narození Panny Marie a důležitá místa pouze okomentovat za chůze na dálku. S touto zkratkou jsme jinak celý tematický blok zvládli.

U tematického bloku 5 zvažte své zkušenosti a vědomosti z oblasti heraldiky. Klidně se soustřeďte pouze na naprosto základní věci: na části, ze kterých se erb skládá, na popis erbu z pohledu nositele (heraldicky vpravo znamená z našeho pohledu vlevo), popisujeme tedy zleva doprava, shora dolů. Můžete dát více časového prostoru části, ve které si děti vytváří vlastní erb (nejméně ale 20 minut). Při ověřování programu jsme celý základní plán tohoto bloku stačili realizovat, včetně závěrečného sdílení.

U tematického bloku 7 si dejte pozor, abyste stačili realizovat poslední aktivitu blackout poetry. Při ověřování programu jsme si nakonec stačili pouze vysvětlit zadání a samotnou realizaci účastníci kurzu provedli doma (což je také možnost, kterou si můžete ušetřit čas, nebo si ji nechte jako plán B). Můžete si uspořít čas kupříkladu na Rumcajsovi (nedávejte čas na vymýšlení otázek a otázky vymýšlejte společně brainstormingem, přičemž děti nechte odpovídat hned po položení otázky), nebo na Sasíkách (nezabíhejte do podrobností s RKZ, nečtěte ukázkou z Petišky, pouze krátce převyprávějte).

Poznámka k evaluaci

V závěru každé dvouhodinovky můžete pro evaluaci použít krátký dotazník v Příloze 5.1.15.

Případně můžete získat zpětnou vazbu ústně. Kupříkladu použijte otázky:

Byly pro tebe tyto dvě hodiny přínosné?

Co jsi již o tomto tématu znal/a?

Vyber dvě věci, které pro tebe byly dnes nové a zapamatoval/a sis je.

Během posledního tematického bloku doporučuji pro evaluaci celého vzdělávacího programu použít dotazník v Příloze 5.9.2.

Na konec tohoto úvodu přidávám seznam kontaktů na odborníky, se kterými byla část tohoto vzdělávacího programu připravena a realizována:

Tematický blok 2:

Mgr. David Marek: marek@muzeum-turnov.cz

Tematický blok 4:

Mgr. Jan Bubal: bubal@muzeum-turnov.cz

Tematický blok 6:

Adéla Prádlarová: deti@knihovna.turnov.cz

Tematický blok 8:

prof. Ing. Václav Dvořák, Ph.D.: vaclav.dvorak@tul.cz

3.1 Metodický blok č. 1 (Turnov)

První část tohoto bloku probíhá formou procházky s výkladem, účastníci kurzu si samostatně zaznamenávají cestu do mapy a vyznačují si místa, o kterých si budeme povídat. Ve druhé části bloku evokujeme a upevňujeme již nabyté vědomosti, především skupinovou prací.

3.1.1 Téma č. 1 (Procházka Turnovem)

1. hodina

Hodina probíhá formou procházky spojené s výkladem. Účastníci kurzu mohou klást otázky, případně mohou výklad doplnit vlastním poznatkem, nápadem, názorem. V průběhu procházky si v mapě z Přílohy 4.1.1 fixem vyznačují svou polohu a zaznamenávají důležitá místa. Doporučuji mapu účastníkům kurzu laminovat. Můžete začít evokační otázkou: Jaká jsou podle vás důležitá místa v každém městě? Procházka začíná i končí před budovou Městské knihovny Antonína Marka Turnov. V případě nepříznivého počasí nebo kvůli nedostatku času je možné okruh zkrátit (kupříkladu nescházet na Trávnice či vynechat cestu k chrámu Narození Panny Marie) a na vynechané části procházky upozornit v průběhu druhé hodiny. Před muzeem je dobré upozornit, že příští tematický blok bude probíhat zde, a určit místo setkání (kupříkladu u brány muzea).

3.1.2 Téma č. 2 (Orientace ve městě)

1. hodina

Na začátku hodiny účastníkům kurzu položíme evokační otázku: „Jaká místa z naší procházky si vybavujete?“ Následující brainstorming (každý jmenuje místa, na která si vzpomene) můžeme zaznamenat do myšlenkové mapy (uprostřed nápis: Turnov, odtud vedeme paprsky a k nim zapisujeme místa). Pokud máme k dispozici plátno a počítač, můžeme místo toho společně vytvořit word cloud kupříkladu na webu <https://www.mentimeter.com/> a tento word cloud poté stáhnout, vytisknout a dát účastníkům k založení do portfolia. Poté se účastníci rozdělí do skupin, každá pracuje samostatně. Kartičky z Přílohy č. 4.1.2 si vytiskněte podle počtu skupin, ideálně laminujte a rozstříhejte. Můžete také u každé kartičky odštíhnout název místa a jako první aktivitu skupinám zadat, aby ke kartičkám správně přiřadili názvy míst. Při druhé aktivitě nechte děti kartičky seřadit do okruhu procházky, mohou přitom nahlížet do svých map, kde si místa značili během procházky. V průběhu obou aktivit monitorujte práci skupin, pomozte, kde bude třeba. Na obě aktivity by měl stačit limit 20 minut, případně ho lze prodloužit. Podle času můžete zvolit pouze jednu z aktivit. Skupiny se po uplynutí času mohou posunout po směru hodinových ručiček na stanoviště jiné skupiny a doplnit či opravit, s čím si která skupina nevěděla rady. Lektor nakonec provede kontrolu, společně pojmenujte a zařaďte místa, u kterých si účastníci nevěděli rady. Pokud zbývá čas, můžete se vrátit k začátku hodiny a doplnit místa, na která se při brainstormingu zapomnělo, do myšlenkové mapy či word cloudu (ten tiskněte až po doplnění). Na konci hodiny můžete doporučit (nabídnout k prohlédnutí) publikaci *Z velkého Turnova*, jejímž autorem je David Marek, autor expozice historie v turnovském muzeu, kam se vydáme příště.

3.2 Metodický blok č. 2 (V expozici historie)

První část tohoto bloku má formu přiřazování souvisejících fotografií a textů a formu vzájemného učení, kdy si účastníci kurzu navzájem představí vybrané turnovské osobnosti. Ve druhé části bloku se účastníci kurzu samostatně seznamují s expozicí historie skrze vyplňování pracovního listu. Poté si ve dvojicích či ve skupině porovnají své odpovědi a nakonec přijde hromadná kontrola s prostorem pro dotazy.

3.2.1 Téma č. 1 (Turnovské osobnosti)

1. hodina

V úvodní části hodiny si můžete sednout do kroužku, fotografie mohou být již přichystané na zemi uprostřed kruhu. Začínáte evokační otázkou: „Která místa jsme minule viděli?“ Poté vyzkoušejte, která místa na fotografiích poznají. Společně místa pojmenujte. Následně rozdejte krátké textíky, každému jeden. Pokud je účastníků kurzu méně než počet textů, ti rychlejší jich mohou přiřadit více. Můžete je nechat rozhodnout, zda je vzniklá mozaika srovnaná správně, případně ji společně opravte. Poté účastníky kurzu vyzvěte, aby si na panelech v expozici každý vybral jednu osobnost, ke které si udělá poznámky a na základě těchto poznámek svou osobnost představí ostatním. Nechte je zahrnout i důvod, proč si tuto osobnost vybrali. K přípravě dejte čas přibližně 10 minut. Každý by měl prezentovat alespoň minutu. Poté můžete pomocí hlasování vybrat nejzajímavější turnovskou osobnost, případně motivovat malou odměnou toho, kdo představí nejzajímavější osobnost.

3.2.2 Téma č. 2 (Pátřej v expozici!)

1. hodina

Pracovní list je koncipovaný takovým způsobem, aby účastníci kurzu prošli na přeskáčku celou expozicí. Procvičuje nejen hledání informací, ale také orientaci v prostoru, cvičí postřeh, kritické myšlení a hledání souvislostí.

Bylo by dobré upozornit na to, že děti mohou otázky řešit na přeskáčku. Tím je možné vyhnout se shlukování u daných míst v expozici. Samozřejmě je tu předpoklad, že každý pracuje svým tempem a každému bude trvat různě dlouhou dobu, než odpověď do pracovního listu objeví. Kontrola ve dvojicích či skupinách může probíhat podle toho, kdo bude mít přibližně nastejno vyplněno.

Při hromadné kontrole bude dobré přecházet po expozici na příslušná místa, kde bylo možné informace dohledat a na místě zodpovídat případné dotazy.

Nakonec by bylo dobré nechat každého prezentovat svou otázku k expozici, kterou pro ostatní vymyslí. Odpověď si opět můžeme říci přímo na daném místě v expozici. Kdo bude s pracovním listem hotov dříve, může vymyslet více otázek. Je na zvážení, zda nenechat každého vybrat pouze jednu vymyšlenou otázku.

3.3 Metodický blok č. 3 (Cesta ke kořenům)

Tentokrát začneme nejprve důležitou praktickou poznámkou. **Na začátku a raději i na konci předchozího bloku účastníky kurzu požádejte, aby si na tento tematický blok předpřipravili údaje k tvorbě svého rodokmenu.** Dejte jim za úkol dohledat alespoň jména jejich prarodičů a praprarodičů, případně ať zkusí zjistit i nějakou zajímavost. Odkážte je na jejich rodiče a prarodiče, případně na starší rodinná alba.

V první části tohoto bloku přesuneme vnímání účastníků kurzu od obecně významných míst a osobností k nim samým a k jejich pocitům a zkušenostem, které se jim pojí s domovem, tedy i s jejich regionem (pomocí Přílohy 4.3.1). Následně je seznámíme se základy genealogie prostřednictvím Přílohy 4.3.2. Ve druhém bloku si účastníci vyzkouší vytvořit svůj vlastní rodokmen a budou jej prezentovat ostatním.

3.3.1 Téma č. 1 (Úvod do genealogie)

1. hodina

Začínáte zadáním k vyplnění Přílohy 4.3.1. Nezapomeňte zdůraznit, že čím blíže středu, tím je pro děti daná věc, osoba, místo důležitější, bližší. Dejte jim na vyplnění alespoň 10 minut. Nejdůležitější částí této aktivity je hromadné sdílení. Dopřejte žákům čas k popsání jejich kružnice, ať sami dovysvětlí pojmy, které do ní vnesli, a odůvodní jejich umístění. Nechte ostatní, ať kladou doplňující otázky, případně se doptejte vy.

Poté rozdejte Přílohu 4.3.2 a zadejte dětem doplnění slov do textu ve cvičení 1. Nechte jim opět alespoň 10 minut, podle jejich schopností. Kontrolu textu propojte s výkladem. Začněte klidně představením pomocných věd historických (PVH). Vysvětlete jim, že se jedná o disciplíny, které pomáhají historikům v práci. Genealogie je jednou z nich. Společně si určete disciplíny ve cvičení 2 – některé z nich možná budou znát (heraldika: nauka o erbech – můžete navrhnout, že se o ní více dozví v jednom z příštích bloků, sfragistika: nauka o pečetích – odkážte na pečeť města, kterou jste viděli v expozici historie, etnografie – národopis: nauka o lidských kulturách a společnostech, demografie: nauka o přírůstku a vymírání obyvatelstva, historiografie – dějepisectví: nauka o zaznamenávání minulosti, diplomatika: nauka o úředních písemnostech). Zeptejte se, co ještě může historikovi k bádání v pramenech pomoci – společně můžete připojit ještě kupříkladu paleografii (nauku

o písmech), numismatiku (nauku o platidlech) či epigrafiku (nauku o nápisech) apod. Nejspíše nebudou znát název disciplíny, ale dokáží pojmenovat, co musí historik ovládat. Možná že zazní i znalost cizího jazyka, klidně jim to potvrďte, ačkoliv to nejsou oficiální PVH (v našem prostředí je důležitá především němčina a latina). Potom se pusťte do samotné genealogie skrze text, který si děti doplňovaly. Při kontrole je možné teoretický text detailněji obohatit, kupříkladu se můžete zeptat na rozdíl mezi analýzou (od celku k částem) a syntézou (jednotlivé části do celku), můžete se zeptat, kdo to byl herold (znalec erbů) apod.

Poté pokračujte spojovačkou ve cvičení 4. Cvičení 4 a 5 bude dobré pojmut částečně jako výklad, částečně dávejte žákům prostor, aby zkusili přijít na správné odpovědi. Zdůrazněte, že pro náš region je zajímavé, že matriky se dělí do dvou státních oblastních archivů: Zámorsk (semilský okres, původně Východočeský kraj) a Litoměřice (liberecký, jablonecký okres, původně Severočeský kraj).

3.3.2 Téma č. 2 (Můj rodokmen)

1. hodina

Praktickou část otevřete genealogickými značkami, které do zajista vesměs poznají. Nechte je hlasovat, zda jsou genealogie na následující straně vývodem či rozrodem. U druhého rozrodu napovězte, že jde zleva doprava.

Před vytvářením jejich rodokmenu dětem na tabuli či na papír ukažte příklady vývodu, jak mohou postupovat. Můžete se inspirovat v příloze 5.3.2. Zdůrazněte hlavně pravidlo jedné generace na jednom řádku. Nechte velký prostor jejich originalitě a nezapomeňte si nechat čas na sdílení. Pokud někdo přinese ukázat profesionálně zpracovaný rodokmen, ukažte jej jako inspiraci. Pokud někdo na zjištění údajů o své rodině zapomene, můžete ho nechat zpracovat rodokmen vymyšleného šlechtického rodu, nebo třeba rodokmen rodu z nějaké fantasy knížky (kupříkladu z *Písně ledu a ohně* George R. R. Martina).

3.4 Metodický blok č. 4 (Horniny a minerály Českého ráje)

První část tohoto bloku má formu výkladu, poté účastníci plní úkoly v pracovním listu a následuje hromadná kontrola. Ve druhé části bloku se účastníci kurzu seznámí s pojmem luminiscence (světélkování) a samostatně plní úkoly v expozici luminiscence. Nakonec přijde hromadná kontrola a prostor pro dotazy.

3.4.1 Téma č. 1 (V expozici geologie a mineralogie)

1. hodina

První blok začíná přednáškou geologa a prohlídkou expozice geologie a mineralogie. Bude dobré dopředu upozornit, že informace, které děti uslyší, jim později pomohou při plnění úkolů, a to nejen po informační stránce, ale také v orientaci v prostoru expozice, který je mnohem větší než expozice historie, v níž v muzeu pátraly dříve. V průběhu vyplňování pracovního listu je podle potřeby můžete lehce směřovat, je to přece jen náročnější expozice na orientaci v prostoru.

Motivujte je odměnou třem nejlépe vyplněným pracovním listům. Na vyplnění nechte alespoň 30 minut, případně vyberte kupříkladu pouze 8 otázek z pracovního listu a dejte žákům jen 20 minut. Nakonec proveďte hromadnou kontrolu v kruhu.

3.4.2 Téma č. 2 (Luminiscence)

1. hodina

Na začátku druhého bloku představte pojem luminiscence (světélkování). Dejte konkrétní příklady – a zkuste účastníky kurzu vybídnout, zda je samotné nenapadne nějaký příklad.

Světélkují:

Minerály s obsahem uranu: např. metatorbernit, uranocircit, autunit ad.

Minerály bez obsahu uranu: např. kalcit s obsahem manganu, rubín, aragonit ad.

Sklo: uranové, s obsahem vzácných zemin (např. europiové).

Živočichové: kůže štírů, různí mořští živočichové žijící v hlubinách (ryby, bezobratlí), světlušky používají luminiscenci, některé houby.

Organické látky a potraviny: chlorofyl, chinin v tonice, aesculatin v kaštanu, kurkuma v kari, vitamin B jako barvivo v energy drinku nebo v banánku v čokoládě, plísň např. na sýrech.

Věci kolem nás: ochranné prvky na cenných papírech (peníze, jízdenky, doklady), LED diody (současná podstata většiny svítidel), LED obrazovky, ochranné prvky, svítící materiály jako plasty, papíry, fixy ap.; praktická využití ve vědě, průmyslu i lékařství.

Rozdejte dětem pracovní listy (Příloha 4.4.2) a nezapomeňte je vybavit helmami a baterkami (helmy jsou k dispozici před vstupem do sklepení, baterky na pokladně muzea). Jejich pohyb ve sklepení můžete monitorovat. Podle věku a schopností účastníků kurzu zvažte jejich vypuštění na vlastní pěst, abyste docílili dobrodružnější atmosféry. Upozorněte je ale předtím na smekající se schody a zvláště vyšší účastníky na snížené stropy.

Vyplnění pracovního listu by nemělo trvat déle než 25 minut. Můžete opět motivovat odměnou pro nejlépe vyplněné pracovní listy. Po uplynutí stanoveného času zavolejte žáky zpět a v kruhu opět hromadně prokontrolujte pracovní listy. Nakonec dejte prostor pro dotazy.

3.5 Metodický blok č. 5 (Vytvoř si rodinný erb)

Téma heraldiky je rozsáhlé, vycházejte proto v tomto bloku především z toho, abyste se cítili při lektorování komfortně. Zjednodušujte, osekávejte, vynechávejte. Je to s velkou pravděpodobností teprve první kontakt, který účastníci kurzu s touto disciplínou budou mít. Některé části příloh nemusíte využít, berte je jako možnost. Pamatujte, že cílem je motivovat, ne odradit.

3.5.1 Téma č. 1 (Úvod do heraldiky)

1. hodina

Začněte vyprávěním o českém znaku. Můžete k tomu využít pověst Eduarda Petišky v Příloze 4.5.1. Doporučuji pouze shrnout a přečíst pouze dva úryvky na straně 75: udělení orlice („Králi ... kotlem.“) a krátkou verzi pověsti o Bruncvíkovi („Pověst nám vypráví ... I v srdci nosili lva“). Výklad k českému znaku najdete v podrobně rozpracovaném obsahu, tam se můžete inspirovat i pro další aktivitu, přiřazování popisek k erbům. Erby v Příloze 4.5.2 si předem rozstříhejte (popisky najdete i s řešením v Příloze 5.5.1), celou hodinu můžete začít s již rozmístěnými erby na tabuli, na zemi či po stolech. Nechte každého vytáhnout si jeden popisek, který zkusí přiřadit ke správnému erbů. Žáci mohou chodit

postupně, nebo je nechte všechny určovat naráz a třeba se i domlouvat, co kam patří. Nakonec společně projděte erb po erbu a zkontrolujte. Můžete připojit i některé zajímavosti z podrobně rozpracovaného obsahu.

Přijde asi nejdůležitější část – pojmenování jednotlivých částí erbu. Texty v Příloze 4.5.3 si rozstříhejte podle počtu účastníků kurzu a rozdejte jim je (klidně do skupin). Každý poté představí ostatním svou část textu. Vy dbejte, aby zazněly základní informace, a na erbech z Přílohy 4.5.2 prakticky ukazujte, o kterých částech erbu se bavíte. Štítonoše a nosiče klidně vynechejte. Zmiňte, že rodové heslo patří pod štít. U přikryvadel bude zajímavý jejich původ, ten případně dořečnete.

Rozdejte dětem (klidně do dvojic) texty z Přílohy 4.5.4. Pomozte jim pouze s orientací, aby zhruba věděly, co na které stránce naleznou. Poté jim rozdejte tajenku z Přílohy 4.5.5. Nechte je, ať si obrázky v klidu prohlédnou a tajenku správně doplní. Případně pomáhejte, pokud se někdo v textech a obrázcích bude špatně orientovat.

3.5.2 Téma č. 2 (Můj erb)

1. hodina

V tajence na konci minulé hodiny vyšlo dětem blason. Projděte společně pravidla popisu erbu v Příloze 4.5.6. Je to samozřejmě velmi zjednodušené. Dejte důraz na základní pravidla – aby žáci věděli, co znamená heraldicky vpravo, že se popisuje zleva doprava, odshora dolů.

Fixujte základní části erbu. Nechte je vyzkoušet jejich popsání v Příloze 4.5.7.

Před vlastním vytvářením erbu kladte dětem na srdce, ať svůj erb vymyslí co nejjednodušeji, bude se jim poté i lépe blasonovat a nebudete se do toho zbytečně zamotávat. Typologii přileb, tinktur, kovů a figur mají v Příloze 4.5.4. Obecné figury mohou mít originální. Typy štítů jim můžete pro představu načrtnout na tabuli, nebo je nechte pro jejich erb použít asi nejznámější štít gotický či dole zakulacený štít španělský. Materiálů pro inspiraci by v této části hodiny měli mít dostatek. Monitorujte, případně pomáhejte.

Nezapomeňte si nechat čas na sdílení, aby každý mohl svůj erb představit ostatním, zdůvodnit svůj výběr barev, kovů, figur a vyzkoušet si blasonování (opravujte pouze porušení základních pravidel, můžete je také nechat opravovat se vzájemně).

3.6 Metodický blok č. 6 (V městské knihovně)

Po besedě s knihovnicí se účastníci kurzu přesunou ideálně ke stolům, kde bude předem připravený prostor s pomůckami pro výrobu jejich knih. Ušetří čas, pokud budete mít sešity 544 předem obalené balicím papírem. První hodina je rozdělená na dvě základní aktivity: besedu a workshop. Dejte besedě nejvýše 20 minut a workshopu alespoň 25 minut. Ve druhé části dejte alespoň 20 minut na opatření knížky vším náležitým k jejímu zařazení do fondu knihovny. 25 minut nechte na hru s hledáním slov – především pokud máte méně účastníků než slov k doplnění a ti rychlejší budou hledat více slov. Navíc je pravděpodobné, že někteří s tím budou mít potíže. Je to ale to nejpraktičtější, s čím dnes odejdou – naučí se orientovat v regálech knihovny. Proto se nebojte tomu dát více času.

A důležitá věc. **Před samotným začátkem této hodiny poschovávejte slabiky slov do knížek po celém dětském oddělení**, nebojte se schovávat i v naučné literatuře. Ve dvojici vám půjde schovávání rychle od ruky.

3.6.1 Téma č. 1 (Knihovny se představují)

1. hodina

Materiály k besedě najdete v Příloze 4.6.1. Obrázek knihovny a Antonína Marka můžete situovat doprostřed tabule a s ostatními lístky můžete postupně tvořit myšlenkovou mapu (může kupříkladu vypadat podobně jako v Příloze 5.6.1). Nechte žáky říci, co vědí, a pouze doplňujte. Lístky s povinnostmi knihovny jim přečtete a nechte je zvedat cedulky ANO/NE, poté jim řekněte, jak to je doopravdy. Při výběru knížky k porovnání s knížkami, které mají doma, jim řekněte, ať vezmou namátkou první knihu, která jim přijde pod ruku, abyste se nezdržovali zdlouhavým vybíráním. Při workshopu monitorujte práci dětí a odpovídejte na dotazy. Můžete je navést k vymyšlení názvu knížky, pokud je nic nenapadne, například otázkami: *Jaké téma tě zajímá? Jaká témata jsou pro lidi/jednotlivé věkové skupiny zajímavá? Jaký název jedním, dvěma slovy nejlépe shrne, o čem knížka bude? Jakým názvem upoutám pozornost?* Nechte je klidně vytvořit nějakou recesi. Anotaci nechte podle chuti a času.

3.6.2 Téma č. 2 (Cesta knížky)

1. hodina

Vše potřebné k této části workshopu najdete v Přílohách 4.6.2 (piktogramy), 4.6.3 (čárové kódy) a 4.6.4 (formulář k záznamu do katalogu). Umístění těchto položek najdete v části podrobně rozpracovaného obsahu tohoto bloku. Nejprve společně znovu dejte dohromady všechny náležitosti. Mějte přitom v ruce obalený sešit a přímo na něm ukazujte, kam bude co umístěno. Až poté dejte žákům pokyn, aby začali pracovat, a monitorujte a pomáhejte, pravděpodobně bude třeba pomoci s vyplněním formuláře ke katalogizaci. Po dokončení je můžete nechat vyzkoušet čtečku čárových kódů u výpůjčního pultu na jejich vlastní knize.

Na hru s tajenkou si nechte dostatek času (alespoň 20 minut). Celá tajenka zní:

V Čechách se prostírá krajina, utěšená a líbezná, kde hnětoucí prsty Stvořitele setrvaly déle než jinde a kde každý kout prozrazuje radost z tvoření a šťastné oko.

V Příloze 4.6.6 najdete větu s vynechanými slovy – tu umístěte na stůl, tabuli, výpůjční pult či jiné pro všechny dobře viditelné místo. Každý si vytáhne papírek, na kterém budou tři názvy knížek s autory a barvou štítku, ve které věkové sekci bude hledat. Každá trojice knih ukrývá jedno slovo. Až budou mít části slov pohromadě, sestaví z nich každý své slovo. Poté společně doplní tato slova do věty. Pokud je účastníků kurzu méně než 10, dejte těm nejrychlejším dohledat další slovo, klidně už do dvojice.

Příprava hry: Příprava této hry probíhá před začátkem hodiny, ideálně ve dvojici. Písmenka slov v Příloze 4.6.5 nastříhejte do slabik, případně na tři části u delších slov, a tyto části schovejte do tří knih, nejlépe na třech různých místech dětského oddělení. Papírky zastrkávejte v knihách na jedno místo, například za dolní okraj obalu v přední části knihy, aby lístek hned po otevření knihy našli. Knihy si zapisujte, nebo je diktujte druhé osobě, která rovnou připravuje do tisku lístečky s trojicí knih a barevným umístěním, které si budou účastníci při hře vytahovat.

Nakonec se zeptejte, jaký kraj asi výsledná věta z tajenky líčí. Určitě někoho z účastníků napadne, že Český ráj. Můžete tak motivovat na příští dvě hodiny, v rámci kterých se právě Českým rájem a jeho symboly budete zabývat.

3.7 Metodický blok č. 7 (Symboly Českého ráje)

První část tohoto bloku je zpočátku frontální, dochází k seznámení účastníků s pověstí o Beneši Heřmanovi a s obrazem Mikoláše Alše Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou. Poté si děti samostatně vyplní pracovní list (Příloha 4.7.3) s tajenkou a obrázky večerníčkových postav. Hromadně zkontrolujeme. Poté připomeneme postavu a příběh loupežníka Rumcajse pomocí kladení otázek. Ve druhém bloku se

interaktivně zaměříme na symboly v krajině Českého ráje. Prací s textem se seznámíme s Kozákovem a skrze blackout poetry si připomeneme význam Trosek pro náš region a jejich sentimentální hodnotu pro obyvatele tohoto regionu.

3.7.1 Téma č. 1 (Rumcajs a Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou)

1. hodina

Na začátku hodiny znovu připomeňte větu z konce předchozí hodiny: „*V Čechách se prostírá krajina, utěšená a líbezná, kde hnětoucí prsty Stvořitele setrvaly déle než jinde a kde každý kout prozrazuje radost z tvoření a šťastné oko.*“ Tuto větu dejte do kontextu Petiškovy pověsti Hrubá Skála (Příloha 4.7.2). Pověst můžete jen převyprávět, případně si přečtete ukázkou (kupř. s. 90 „*Už dosáhli Sasíci Trosek ...*“ – „*Zavřely se na zpěvavý zámek ...*“). Tuto bitvu poté spojte s obrazem **Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou** od Mikoláše Alše. Na tabuli či jinam do prostoru podobu obrazu pověste (můžete využít Přílohu 4.7.1). Zkuste se na obraz doptat návodnými otázkami, je pravděpodobné, že účastníci se již s obrazem setkali (*Znáte nějaké vyobrazení této bitvy? Znáte autora tohoto obrazu?*). Zmiňte také epickou báseň *Beneš Heřmanův z Rukopisu královédvorského*. Podle uvážení můžete dodat kontext k RKZ, viz podrobně rozpracovaný obsah. Informací bych zde volila podle hesla: méně je někdy více. Řekněte jim to, co by si podle vás měli o této problematice prozatím zapamatovat.

Pokud máte dostatek času, můžete v duchu cimrmanovského *Českého nebe* položit morální otázku, zda Hanka s Lindou patří do nebe či do pekla (nechte je po výkladové části protáhnout – jeden roh místnosti nebe, protější peklo), nebo jen nechte rozhodnout, zda bylo správné či nesprávné taková falza vytvářet.

Před vyplněním pracovního listu (Příloha 4.7.3) bude dobré připomenout, jaké tematické bloky již mají účastníci za sebou. Otázky v tajence jsou vybrané právě z informací, které se dozvěděli v předchozích blocích. Hromadně překontrolujte. U obrázků postaviček určitě přijdou na to, že jsou to postavy z Večerníčků. Postavy sice mají společného autora (Václav Čtvrtek), ale můžete jako zajímavost přidat, že každá má jiného ilustrátora (Křemílek a Vochoomůrka: Zdeněk Smetana, maková panenka a motýl Emanuel: Gabriela Dubska, víla Amálka: Václav Bedřich).

Loupežníka Rumcajse bude pravděpodobně stačit připomenout – můžete využít metodu kladení otázek. Na tabuli napište do každého rohu tázací slova: Kdo, Kde, Proč, S kým (případně Proti komu) a nechte účastníky, ať ke každému slovu každý z nich domyslí otázku. Otázky si potom připište do rohů na tabuli, může to vypadat podobně jako v Příloze 5.7.2. Na otázky si potom vzájemně zkusí odpovědět, můžete je nechat vybrat si otázku a položit ji někomu dalšímu, nebo otázky čtete postupně, a kdo bude znát odpověď, přihlásí se (lze volit variantu na rychlost a na body). Otázky a odpovědi potom mohou vypadat kupříkladu takto:

KDO

Kdo je Rumcajs? Loupežník.

Kdo je jeho žena? Manka.

Kdo byl jeho nepřítelem? Jičínský knížepán a kněžna, jičínský starosta Humpál.

Kdo byl Rumcajs, než se stal loupežníkem? Švec.

KDE

Kde Rumcajs žije? V jeskyni v lese Řáholci.

Kde pracoval jako švec? V Jičíně.

PROČ

Proč Rumcajs střílel žaludy? Protože je jich v lese dostatek. Aby někoho doopravdy nezabil.

Proč žije v lese? Protože ho z Jičina vyhnal starosta. Aby se ukryl před knížepánem a starostou.

Proč se stal loupežníkem? Starosta ho vyhnal pro urážku starostenské nohy.

S KÝM

S kým Rumcajs žije? S manželkou Mankou a synem Cipískem.

S kým chodil na žaludy? S Cipískem.

S kým měl dítě? S Mankou.

S kým se pohádal? Se starostou Humpálem.

Pokud účastníci kurzu příběhy o Rumcajsovi neznají, můžete zvážit společné přečtení první kapitoly.

Pro zajímavost můžete dát loupežníka Rumcajse do kontextu s postavami jako Robin Hood či Jánošík (*Znáte nějakého dalšího „hodného“ loupežníka?*).

3.7.2 Téma č. 2 (Kozákov a Trosky)

1. hodina

Protože tuto hodinu se budete zabývat dominantami v kraji Českého ráje, přečtěte si na úvod krátkou úvahu žáka osmé třídy ŽŠ Žižkova v Turnově (Příloha 4.7.4). Můžete klidně nechat číst někoho z účastníků kurzu. Úvaha končí příhodně otázkou k zamyšlení: „*A co vy? Jak to máte s Českým rájem vy?*“ Hodte otázku do pléna, zeptejte se třeba, která známá místa a památky v Českém ráji znají. Můžete na tabuli udělat i myšlenkovou mapu s centrem: Český ráj. V mapě zakroužkujte Kozákov. Zjistěte, co všechno o Kozákovu již děti vědí.

Podle počtu účastníků si před hodinou nastříhejte text v Příloze 4.7.5 a vytiskněte si otázky k němu. Optimální je alespoň jeden odstavec pro každého. Otázky rozdejte každému a nechte je vytáhnout si svou část textu. Nejprve dejte pokyn, ať si přečtou všechny otázky a poté pozorně přečtou svůj text. Následně si vyplní otázky, na které ve svém textu našli odpovědi. Na zbývající otázky musí najít odpovědi u ostatních účastníků kurzu. Nechte je korigovat po místnosti a dejte jim 10–15 minut. Poté hromadně zkontrolujte, případně doplňte další informace. K Votrubcovu lomu můžete kupříkladu dodat aktuální informaci, že Jan Votrubec v roce 2020 zemřel.

V myšlenkové mapě zakroužkujte Trosky. Společně zkuste dát dohromady co nejvíce informací o Troskách. Kdy a kým byl hrad založen? Proč se věže jmenují Panna a Baba? Řekněte jim informace, které považujete za důležité (můžete pročíst Přílohu 4.7.6), ale nezahlcujte je, ať vám zbude dostatek času na blackout poetry (ideálně 20 minut). Rozdejte jim básně Jaroslava Podobského (Příloha 4.7.7) a nechte každého, aby si jednu z nich vybral. Tu poté zpracuje metodou blackout poetry.

Blackout poetry spočívá v tom, že si účastníci kurzu pozorně přečtou svou vybranou báseň a vyberou (mohou dát do rámečku nebo si podtrhnout) slova, která jsou klíčová pro vyznění básně. Nemusí to být ale pouze heslovité, je možné vybírat slova tak, aby poskládali novou větu, nové sdělení. Zbývající text okolo svých slov začerní fixem, aby svá slova zvýraznili. Začerněný prostor může mít podobu obrázku, který s básní či s vybranými slovy souvisí. Nejlépe vysvětlíte přímo ukázkou, jak taková blackout poetry může vypadat. V Příloze 5.7.4 najdete ukázkou několika prací žáků osmé třídy ŽŠ Skálova v Turnově. Začerněný prostor může mít kupříkladu podobu siluety Trosek, ale také třeba kořenů, srdce, vloček, skály, stromu, slunce, hvězd, oblak, máku atd. U blackout poetry nemusí mít výsledné sdělení

žádnou souvislost s textem básně, klidně to může být originální sdělení účastníků. Nechte se překvapit jejich nápady.

3.8 Metodický blok č. 8 (Setkání se spisovatelem z regionu)

První část posledního bloku začíná seznámením účastníků kurzu se spisovatelem Václavem Dvořákem. Ten poté čte první kapitolu své knihy *Já, Finis*. Poté účastníci kurzu samostatně čtou následující kapitoly po kapitolu devět a svou část příběhu převypráví ostatním. Desátou kapitolu čte opět pan Dvořák. Následně jsou účastníci kurzu vyzváni zamyslet se *kdo, proč, kam a jak chlapce unáší*. Každý sdílí své nápady. Poté následuje přednáška Václava Dvořáka o mimozemských civilizacích. Po přednášce si účastníci kurzu vyzkouší zpodobnit některé mimozemské bytosti z knihy *Já, Finis* na základě toho, co jim bude asociovat jejich pojmenování.

3.8.1 Téma č. 1 (Já, Finis)

1. hodina

Před hodinou si vytiskněte prvních deset kapitol z knížky *Já, Finis* (Příloha 4.8.1). Po představení se Václava Dvořáka a přečtení první kapitoly rozdělte kapitoly 2–9 mezi účastníky kurzu podle jejich počtu. Můžete dát jednu kapitolu číst do dvojice či trojice nebo mohou číst samostatně. Důležité je, aby i ve skupině každý pro ostatní převyprávěl kousek přečteného příběhu. Začíná skupina s druhou kapitolou, kterou převypráví pro ostatní, navazuje třetí skupina a tak dále až po kapitolu devět. Upozorněte děti, ať pro převyprávění vyberou v dané kapitole důležité momenty, nechte je v textu klidně podtrhávat. Doplňte, pokud někdo vynechá něco důležitého. Po přečtení kapitoly deset se nabízí otázky: *Kdo, proč, kam a jak chlapce unáší?*

Nechte účastníky kurzu zapřemýšlet. Své odpovědi mohou psát na papír.

3.8.2 Téma č. 2 (Mimozemské civilizace)

1. hodina

Každý účastník kurzu sdílí své nápady na otázky: *Kdo, proč, kam a jak chlapce unáší?*

Je na vás, zda odpovíte na všechny otázky, nebo je budete napínat, abyste je motivovali k přečtení knížky. Pro další průběh hodiny je skutečně potřeba zodpovědět pouze první otázku: *Kdo chlapce unáší? A stačí říci, že jde o mimozemskou bytost.*

Chlapce unáší mimozemská bytost, které v příběhu říkají Nepřítel. Jeho druh je mnohem vyvinutější než my, jsme pro něj víceméně bakterie. Mimozemšťané chtějí ovládnout celou naši galaxii a používají k tomu jednotlivé obyvatele planet – vždy vyberou dvě planety, z obou vytvoří sobě loajální armády a ty na sebe pošlou, aby se vybily navzájem. Chlapci jsou unášeni na nepojmenovanou planetu, kde se takové dvě armády chystají. Na otázku *jak* nejspíš účastníci přijdou – chlapci jsou teleportováni skrze červí díry.

Pokud bude po přednášce a dotazech zbývat dostatek času, nechte účastníky kurzu nakreslit či popsat, jak podle nich vypadají mimozemské bytosti z knížky *Já, Finis*: stonožák, paleoptera, Bublina, pterodák. Můžete jim pro srovnání ukázat jejich vyobrazení na ilustracích Jakuba Cenkla, nebo je odkažte na knížku, ať si porovnají sami. Na úplný závěr nechte prostor pro osobní setkání se spisovatelem, účastníci kurzu si možná budou chtít knížku prohlédnout či dostat autogram.

K přečtení knížky můžete také na závěr motivovat krátkým videem: <https://www.youtube.com/watch?v=5pHmS4mdupw> (12. 8. 2021).

Seznam zdrojů:

BAKEŠ, Štěpán. *Český ráj, kraj mého srdce*. s. 11 IN: *Žáci ZŠ Turnov, Žižkova 518*, příspěvková organizace. *Naslouchej a vyprávěj aneb Pohádky a pověsti Českého ráje*. Obecně prospěšná společnost pro Český ráj ve spolupráci s Městskou knihovnou Antonína Marka a Základní školou Turnov, Žižkova 518, Turnov, 2020. 234 s. ISBN: 978-80-270-7156-2.

BUBEN, Milan: *Encyklopedie heraldiky: Světská a církevní titulatura a realie*. Praha: Libri, 2003. 512 s. ISBN 80-7277-135-3.

ČTVRTEK, Václav. *Cipisek*. Praha: Albatros, 1975. 170 s.

ČTVRTEK, Václav. *Manka*. Praha: Albatros, 1979. 180 s.

ČTVRTEK, Václav. *Rumcajs*. Praha: Albatros, 1970. 134 s.

ČTVRTEK, Václav. *O makové panence a motýlu Emanuelovi*. Praha: Albatros, 2017. 23 s. ISBN 978-80-00-04681-5.

ČTVRTEK, Václav. *Pohádky z Pařezové chaloupky Křemílka a Vochomůrky*. Praha: Albatros, 1974. 118 s.

ČTVRTEK, Václav. *Říkání o víle Amálce*. Praha: Albatros, 2003. 85 s. ISBN 80-00-01140-9.

DAVID, Petr – SOUKUP Vladimír a kol. *Průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku. Český ráj – Turnovsko*. Praha: S&D, 2002. 119 s. ISBN 80-86050-99-8.

DVOŘÁK, Václav. *Já, Finis*. Václav Dvořák, 2020. 292s. ISBN 978-80-270-7635-2.

KŇAP, Jaroslav – TŮMA, Jan: *Zlatá stezka Českého ráje. Putování po přírodních krásách a historických zajímavostech*, Karpana, 2007. s. 50-55, 118-123. ISBN 978-80-903952-0-6.

LEDNICKÁ, Blanka. *Sestavte si rodokmen: pátráme po svých předcích*. Praha: Grada, 2012. 176 s. ISBN 978-80-247-4069-0.

MAREČKOVÁ, Marie. *Příručka praktické genealogie*. Praha: Paseka, 2005. 200 s. ISBN 80-7185-769-6.

MAREK, David. *Z velkého Turnova. Podoba města v časech nedávno minulých*. Turnov: Muzeum Českého ráje v Turnově, 2014. 160 s. ISBN 908-80-87416-18-1.

PETERKA, Josef. *Cesta k rodinným kořenům: aneb Praktická příručka občanské genealogie*. Praha: Libri, 2006. 376 s. ISBN 80-7277-307-0.

PETIŠKA, Eduard. *Čtení o hradech, zámcích a městech*. Praha: Albatros, 1989. s. 73 – 75, s. 89 – 91.

PODOBSKÝ, Jaroslav. *Básně na Trosky*, Rovensko pod Troskami, 1951, s. 3-4, 8-9, 12.

VÁVRA, David. *Libereckým krajem. Hrady a zámky*. Liberecký kraj, 2006. s. 138-143.

WEISS, Siegfried – NEVRLÝ, Miloslav. *Kouzelný Český ráj*. Příchovice: BUK, 2001. 279 s. ISBN 80-902862-0-8.

<http://www.heraldika-terminologie.cz/mapa-o-historickem-znaku-mesta-turnova-ii-cast-842>
(13. 8. 2021).

Seznam obrázků:

Příloha 4.1.1

<https://mapy.cz/zakladni?x=15.1613487&y=50.5894384&z=17&q=Turnov&source=muni&id=2751>
(23. 8. 2021).

Příloha 4.1.2 a Příloha 5. 1.1

Fotografie: Lucie Zoulová.

Příloha 4.1.3

Fotografie: Archiv Muzea Českého ráje v Turnově.

Příloha 4. 1. 5

Fotografie: Archiv Muzea Českého ráje v Turnově.

Příloha 5.1.2

Fotografie: Lucie Zoulová.

Příloha 4.1.6

ŠIMÁK, Josef, Vítězslav. *Příběhy města Turnova nad Jizerou. Díl I. Od založení do roku 1620*. Turnov: Museum turnovské, 1903. Rozrod Markvarticů (nestránkovaná příloha).

ZOUL SAJBT, Jiří. Pěnčín v období středověku. *Pěnčín: život mezi Ještědem a Jizerou*. Pěnčín, 2020. s. 39 – 47. ISBN 978-80-270-8568-2.

Příloha 5.1.5

MAREČKOVÁ, Marie. *Příručka praktické genealogie*. Praha: Paseka, 2005. Nestránkovaná příloha. ISBN 80-7185-769-6.

Fotografie: Lucie Zoulová.

Příloha 4.1.8 a Příloha 4.1.9

Fotografie: Archiv Muzea Českého ráje v Turnově.

Příloha 4.1.10

PETIŠKA, Eduard. *Čtení o hradech, zámcích a městech*. Praha: Albatros, 1989. s. 73 – 75.

Příloha 4.1.11 a Příloha 5.1.8

Obr. 1 – 4 HARTMAN, Petr. Muzeum Českého ráje v Turnově.

Obr. 5 VitVit. Erb pánů z Michalovic a ze Zvířetic. CC BY-SA 4.0.

Obr. 6 <https://www.mvcr.cz/clanek/statni-symboly-ceske-republiky.aspx> (18. 8. 2021).

Obr. 7 Pavel Fric. Znak Moravy – moravská orlice. CC BY-SA 4.0.

Obr. 8 Lukáš Mižoch. Moderní verze historického znaku Slezska. CC0.

Obr. 9 Turnov <http://www.heraldika-terminologie.cz/obrcl--840-2359> (18.8.2021).

Obr. 10 Michelangelo2204. Erb Šternberků. CC BY-SA 4.0.

Obr. 11 Adolf Matthias Hildebrandt. Původní erb pánů z Rožmberka. CC0.

Obr. 12 Jiří Louda. Erb Pernštejnů. CC0.

Příloha 4.1.13, Příloha 4.1.14 a Příloha 4.1.15

BUBEN, Milan: *Encyklopedie heraldiky: Světská a církevní titulatura a realie*. Praha: Libri, 2003. s. 14-19, 68-69, 306-307. ISBN 80-7277-135-3.

Příloha 4.1.16

Vytvořila: Lucie Zoulová.

Příloha 4.1.17

Vytvořila: Adéla Prádlarová.

Fotografie: Archiv Městské knihovny Antonína Marka.

Příloha 4.1.18, Příloha 4.1.19, Příloha 4.1.20 a Příloha 4.1.23

Archiv Městské knihovny Antonína Marka.

Příloha 5.1.10

Fotografie: Lucie Zoulová.

Příloha 4.1.24

Archiv Muzea Českého ráje v Turnově.

Příloha 4.1.25

PETIŠKA, Eduard. *Čtení o hradech, zámcích a městech*. Praha: Albatros, 1989. s. 89 – 91.

Příloha 4.1.26

ČTVRTEK, Václav. *Cipísek*. Praha: Albatros, 1975. s. 96.

ČTVRTEK, Václav. *O makové panence a motýlu Emanuelovi*. Praha: Albatros, 2017. s. 21. ISBN 978-80-00-04681-5.

ČTVRTEK, Václav. *Pohádky z Pařezové chaloupky Křemílka a Vochomůrky*. Praha: Albatros, 1974. s. 34.

ČTVRTEK, Václav. *Říkání o víle Amálce*. Praha: Albatros, 2003. s. 33. ISBN 80-00-01140-9.

Příloha 4.1.27

BAKEŠ, Štěpán. *Český ráj, kraj mého srdce*. s. 11 IN: *Žáci ZŠ Turnov, Žižkova 518, příspěvková organizace. Naslouchej a vyprávěj aneb Pohádky a pověsti Českého ráje*. Obecně prospěšná společnost pro Český ráj ve spolupráci s Městskou knihovnou Antonína Marka a Základní školou Turnov, Žižkova 518, Turnov, 2020. 234 s. ISBN: 978-80-270-7156-2.

Příloha 4.1.28

KŇAP, Jaroslav – TŮMA, Jan: *Zlatá stezka Českého ráje. Putování po přírodních krásách a historických zajímavostech*, Karpana, 2007. s. 118-123. ISBN 978-80-903952-0-6.

Příloha 4.1.29

KŇAP, Jaroslav – TŮMA, Jan: *Zlatá stezka Českého ráje. Putování po přírodních krásách a historických zajímavostech*, Karpana, 2007. s. 50-55. ISBN 978-80-903952-0-6.

Příloha 5.1.12

Fotografie: Lucie Zoulová.

Příloha 5.1.14

Práce žáků 8. A, ZŠ Skálova, Turnov. Leontýna Komárková, Eliška Krámská, Anna Hozdecká, Jan Oliver Holubka, Karolína Mikysková.

Příloha 4.1.31

DVOŘÁK, Václav. *Já, Finis*. Václav Dvořák, 2020. s. 7-31. ISBN 978-80-270-7635-2.

4 Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu

[Soubor materiálů pro realizaci programu](#)

[Přílohy ke stažení](#)

Příloha 4.1.1 Mapa centra Turnova

Příloha 4.1.2 Laminované karty míst

Příloha 4.2.1 Fotografie míst a osobností

Příloha 4.2.2 Krátké texty k fotografiím a místům

Příloha 4.2.3 Pracovní list (expoziční historie)

Příloha 4.3.1 Kružnice (Já – domov)

Příloha 4.3.2 Pracovní list (úvod do genealogie)

Příloha 4.4.1 Pracovní list (expoziční geologie a mineralogie)

Příloha 4.4.2 Pracovní list (expoziční luminiscence)

Příloha 4.5.1 Rytířská pověst o českém znaku

Příloha 4.5.2 Obrázky erbů

Příloha 4.5.3 Části erbů

Příloha 4.5.4 Přilby, kovy, tinktury, heraldické figury

Příloha 4.5.5 Tajenka – heraldika

Příloha 4.5.6 Pravidla blasonu

Příloha 4.5.7 Části erbu – opakování

Příloha 4.6.1 Materiály k úvodní besedě v knihovně

Příloha 4.6.2 Piktogramy

Příloha 4.6.3 Čárové kódy

Příloha 4.6.4 Přírůstkový katalog – formulář

Příloha 4.6.5 Slova (hledání slov v knihách)

Příloha 4.6.6 Věta (k doplnění slov)

Příloha 4.6.7 Věkové kategorie podle barev

Příloha 4.7.1 Obrázek Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou

Příloha 4.7.2 Hrubá Skála – text

Příloha 4.7.3 Tajenka – Rumcajs

Příloha 4.7.4 Český ráj, kraj mého srdce – úvaha

Příloha 4.7.5 Pracovní list – Kozákov

Příloha 4.7.6 Hrad Trosky – text

Příloha 4.7.7 Vybrané básně o Troskách

Příloha 4.8.1 Já, Finis – texty

5 Příloha č. 2 – Soubor metodických materiálů

Soubor metodických materiálů

Příloha 5.1.1 Laminované karty míst – řešení

Příloha 5.2.1 Přiřazování fotografií a textů – řešení

Příloha 5.2.3 Pracovní list (expozice historie) – řešení

Příloha 5.3.1 Pracovní list (úvod do genealogie) – řešení

Příloha 5.3.2 Inspirace vývod, rozrod

Příloha 5.4.1 Pracovní list (expozice geologie a mineralogie) – řešení

Příloha 5.4.2 Pracovní list (expozice luminiscence) – řešení

Příloha 5.5.1 Obrázky erbů – řešení + popisky

Příloha 5.5.2 Tajenka heraldika – řešení

Příloha 5.6.1 Co víte o knihovně? (ukázka tabule)

Příloha 5.7.1 Pracovní list Rumcajs – řešení

Příloha 5.7.2 Rumcajs – otázky

Příloha 5.7.3 Pracovní list Kozákov – řešení

Příloha 5.7.4 Ukázky blackout poetry

Příloha 5.9.1 Průběžná evaluace – formulář

Příloha 5.9.2 Závěrečná evaluace – formulář

6 Příloha č. 3 – Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi

[Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi](#)

7 Příloha č. 4 - Odborné a didaktické posudky programu

Není relevantní.

8 Příloha č. 5 - Doklad o provedení nabídky ke zveřejnění programu

Vážená paní Jandová,

děkujeme za zájem o publikování výstupů z výzvy, nabídku přijímáme. Abychom zvolili optimální místo pro uložení Vašich výstupů, potřebovali bychom zodpovědět následující dotazy.

- Kolik materiálů bude ukládáno na Metodický portál [RVP.CZ](#)?
- jaké formáty, příp. velikosti materiálů se bude jednat (textové dokument, prezentace, videa...)?
- V jakém časovém horizontu mají být materiály uloženy?

Potřebovali bychom také vědět, zda budete mít jako projekt vlastní úložiště na výstupy případně, zda budete výstupy ukládat pouze k nám na Metodický portál [RVP.CZ](#). Pokud byste měli materiály zveřejněné např. na Vašich webových stránkách, mohli bychom pro vložení využít modul EMA.

EMA je jakýsi katalog otevřených digitálních vzdělávacích zdrojů, který shromažďuje informace o materiálech z různých úložišť. K nám byste tedy nahráli potřebná metadata, na samotný materiál už bychom odkazovali na Váš web.

Podrobné informace ke vkládání materiálů na [RVP.CZ](#) naleznete v příloženém dokumentu.

Děkují a přeji hezký den.

Lenka Perglová

st 4. 12. 2019 v 11:56 odesílatel Marcela Jandová <jandova@vctu.cz> napsal:

Vážená paní Perglová,

ráda bych se tímto podrobněji informovala k postupu při žádosti o zveřejnění programů, které vytváříme v projektu Podporujeme rozvoj dětí a žáků CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008148, ve výzvě Budování kapacit pro rozvoj škol II.

V současné době finalizujeme podobu prvních čtyřech programů, rádi bychom odevzdali šablony ve formě pdf. včetně příloh v stejné formě a také v pracovní složky v programu SMART software. Jaké jsou konkrétní požadavky k postupu ve zveřejnění?

Předem děkuji.

S pozdravem

--

Bc. Marcela Jandová, DiS.

T - Centrum

Projekt Podporujeme rozvoj dětí a žáků

Jana Palacha 804

511 01 Turnov

+420 737 288 811

jandova@vctu.cz

9 Nepovinné přílohy

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY